

Rekenkameronderzoek

Actief Burgerschap in Amersfoort

Colofon

Uitgavedatum: 24 november 2015

Rekenkamercommissie Amersfoort

Postbus 4000

3800 EA Amersfoort

T 033 469 43 12

E rekenkamer@amersfoort.nl

I www.amersfoort.nl/rekenkamer

Movisie

Postbus 19129

3501 DC Utrecht

T 030 789 20 00

E info@movisie.nl

I www.movisie.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Inleiding.....	5
1.2	Aanleiding tot onderzoek en definitie Actief Burgerschap	5
1.3	Doel van het onderzoek.....	5
1.4	Centrale vraagstelling en deelvragen	5
1.5	Het normenkader	6
1.6	Reikwijdte van dit onderzoek	6
1.6.1	Scope en tijdvak.....	6
1.6.2	Afgrenzing	7
1.7	Onderzoeksopzet.....	7
1.7.1	Fase 1: Analyse van het beleidskader en aanscherping van het normenkader	7
1.7.2	Fase 2: Veldonderzoek	8
1.8	Leeswijzer	8
2	De Gemeente en de Stad.....	9
2.1	Inleiding.....	9
2.2	Visie op actief burgerschap	9
2.3	Constructie van een beleidsvisie	11
2.4	Reflectie op geconstrueerde visie tijdens interviews en in de reflectiesessie	13
3	De Stad en de Gemeente.....	17
3.1	Inleiding.....	17
3.2	Beleidsinstrumenten	17
3.3	Beleidsdomein Welzijn.....	19
3.3.1	Actief burgerschap in Welzijn.....	19
3.3.2	Vormen en Instrumenten in Welzijn	19
3.3.3	De praktijk van bewoners.....	21
3.3.4	Waardering voor de rol van de gemeente	22
3.4	Beleidsdomein duurzaamheid, groen en leefomgeving.....	23
3.4.1	Actief burgerschap in duurzaamheid, groen en leefomgeving	23
3.4.2	Vormen en instrumenten in duurzaamheid, groen en leefomgeving	23
3.4.3	De praktijk van bewoners.....	24
3.4.4	Waardering voor de rol van de gemeente	25
3.5	Beleidsdomein Veiligheid.....	26
3.5.1	Actief burgerschap in Veiligheid.....	26
3.5.2	Vormen en instrumenten in Veiligheid	26
3.5.3	De rol van de gemeente en van de politie	27
3.5.4	De praktijk van bewoners en de waardering voor de rol van de gemeente	27
3.6	Ondersteuning van actief burgerschap.....	28
4	AmersfoortPanel.....	31
4.1	Actief of niet?	31
4.2	Mogelijkheden tot vergroting actief burgerschap	31
4.3	Vrijwilligers en actieve buurtbewoners	34
4.4	Wat kan de gemeente doen?.....	34
5	Antwoorden en aanbevelingen	36
5.1	Inleiding.....	36
5.2	Toetsing aan normenkader	36

5.3	Beantwoording onderzoeksvragen	36
5.3.1	Deelvragen: Beleidskader	37
5.3.2	Deelvragen: Beleidsinstrumenten	38
5.3.3	Deelvragen: Uitvoering van beleid	39
5.3.4	Deelvragen: Concluderende deelvragen	40
5.4	Aanbevelingen	43
6	Bijlagen	44
	Bijlage 1: Overzicht bestudeerde documenten.....	44
	Bijlage 2: Verantwoording focusgroepen.....	47
	Bijlage 3: Constructie van een beleidsvisie inclusief verwijzingen	51
	Bijlage 4: Lijst met respondenten	54
	Bijlage 5: Tabel AmersfoortPanel: Wat kan gemeente doen ter stimulering actief burgerschap? ..56	
	Bijlage 6: Toetsing aan normen.....	57
	Bijlage 7: Onderlegger normenkader: ACTIE-model.....	61

1 Inleiding

1.1 Inleiding

'Samen maken we de stad' is de titel van het Coalitieakkoord 2014-2018 voor de gemeente Amersfoort. Samenwerking met actieve bewoners van de stad hoort daar zeker bij. Dat spreekt uit het hele akkoord. Hoe krijgt deze ambitie gestalte? Dat is de vraag die de rekenkamercommissie zich stelde bij aanvang van dit rekenkameronderzoek. Wat gaat goed in het faciliteren van actieve bewoners en hun initiatieven? En wat kan beter?

1.2 Aanleiding tot onderzoek en definitie Actief Burgerschap

Het onderwerp is in het vizier van de rekenkamercommissie gekomen vanuit diverse bronnen en heeft zich in loop der tijd ontwikkeld tot het onderwerp 'Actief burgerschap'. In september 2011 heeft de rekenkamercommissie via het AmersfoortPanel een oproep aan burgers geplaatst om suggesties te geven voor onderwerpen voor een rekenkameronderzoek. Daarnaast houdt de rekenkamercommissie jaarlijks een suggestieronde langs de fracties. Bij beide consultaties kwamen onderwerpen in de trant van buurtbudgetten en wijkgerelateerde onderwerpen regelmatig voorbij. In 2014 kwam dit ook hoog uit de resultaten van de prioriteringssessie die de rekenkamercommissie heeft gehouden met zowel de raad uit de periode 2010-2014 als uit de periode 2014-2018. Het onderwerp heeft zich in de tijd verder ontwikkeld tot wat nu genoemd wordt 'Actief burgerschap'.

In dit rekenkameronderzoek wordt de volgende definitie van actief burgerschap gebruikt: 'Het in groepsverband actief deelnemen van mensen vanuit eigen inbreng en ideeën op basis van eigen mogelijkheden en ambities aan de samenleving op sociaal, cultureel en economisch vlak, waarbij niet alleen het eigen maar ook het algemeen belang centraal staat.' Actief burgerschap in deze zin wordt zichtbaar in vrijwilligerswerk, maar zeker ook in vaak minder geformaliseerde burgerinitiatieven. Geïnspireerd door het taalgebruik van de gemeente wordt in dit rapport op plaatsen de term *de stad* gebruikt om de initiatieven en activiteiten van bewoners mee aan te duiden.

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van dit rekenkameronderzoek is een constructieve bijdrage te leveren aan de gemeentelijke aanpak gericht op actief burgerschap.

1.4 Centrale vraagstelling en deelvragen

De centrale onderzoeksvraag van dit rekenkameronderzoek is:

In hoeverre en op welke wijze wordt actief burgerschap door de gemeente Amersfoort gefaciliteerd?

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van deelvragen over het beleidskader, de beleidsinstrumenten en de uitvoering van beleid. Vervolgens worden enkele concluderende vragen gesteld. Onderstaand worden de deelvragen opgesomd.

- 1) Actief burgerschap in Amersfoort: beleidskader
  - a. Wat verstaat de gemeente onder actief burgerschap?
  - b. Welke visie heeft de gemeente op actief burgerschap?
  - c. Welke doelen worden nagestreefd?
  - d. Op welke beleidsdomeinen is het beleid ten aanzien van actief burgerschap gericht?
  - e. Hoe wordt vastgesteld of de doelen worden gerealiseerd?
- 2) Bevorderen van actief burgerschap: beleidsinstrumenten
  - a. Welke rollen kent de gemeente zichzelf toe?
  - b. Welke instrumenten worden ingezet om actief burgerschap te stimuleren?
  - c. Wordt er geprioriteerd naar wijken of beleidsterreinen en zo ja, op welke gronden?
  - d. Welke initiatieven worden ondersteund, op welke wijzen en op welke gronden?
  - e. Wordt de maatschappelijke betekenis van initiatieven vastgesteld en zo ja, op welke wijze?
- 3) Uitvoering van beleid
  - a. Welke partijen zijn betrokken bij de ondersteuning van burgerinitiatieven in Amersfoort?
  - b. Welke rollen vervullen ze in de ondersteuning van burgerinitiatieven?
  - c. Hoe wordt de ondersteuning gewaardeerd door de burgerinitiatieven?
  - d. Zijn er (groepen) burgers die door het beleid niet worden bereikt en waarom?
- 4) Conclusies
  - a. Hoe valt het beleid van de gemeente Amersfoort ten aanzien van actief burgerschap te karakteriseren?
  - b. Leidt de uitvoering van het beleid tot de gewenste resultaten?
  - c. Welke aspecten van het beleid van de gemeente Amersfoort stimuleren en ondersteunen actief burgerschap? En welke staan burgerinitiatieven in de weg?

1.5 Het normenkader

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen en voor de beoordeling van de Amersfoortse aanpak gericht op het faciliteren van actief burgerschap is een normenkader opgesteld. Dit normenkader is opgenomen in bijlage 6 (eerste kolom). Het normenkader is geïnspireerd op het ACTIE-model van Denters c.s.¹ Dit model wordt beschreven in bijlage 7.

1.6 Reikwijdte van dit onderzoek

1.6.1 Scope en tijdvak

Dit rekenkameronderzoek richt zich op de huidige gevoerde aanpak ten aanzien van actief burgerschap, gebaseerd op het coalitieakkoord van 2014-2018. Zoals in paragraaf 1.2 is aangegeven wordt in dit rekenkameronderzoek onder actief burgerschap verstaan: 'Het in groepsverband actief deelnemen van mensen vanuit eigen inbreng en ideeën op basis van eigen mogelijkheden en ambities aan de samenleving op sociaal, cultureel en economisch vlak, waarbij niet alleen het eigen maar ook het algemeen belang centraal staat.'

¹ Denters, B., E. Tonkens, I. Verhoeven en J. Bakker (2012). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform31

1.6.2 Afgrenzing

Dit rekenkameronderzoek richt zich nadrukkelijk niet op:

- Mantelzorg en andere vormen van onderlinge zorg die van belang zijn voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Overigens is in dit onderzoek wel naar het brede welzijnsdomein gekeken, waarin diverse vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven ook activiteiten uitvoeren die onder deze noemen vallen;
- De Participatiewet en dus ook niet op vrijwilligerswerk als vorm van tegenprestatie;
- Beleidsparticipatie door burgers. Zo vallen de manieren waarop de gemeenteraad probeert om (meer) met bewoners in gesprek te komen en initiatieven als de G1000 buiten dit onderzoek.

1.7 Onderzoeksopzet

De onderzoeksvragen zijn beantwoord aan de hand van de analyse van beleidsdocumenten, interviews met sleutelfiguren, een reflectiesessie met beleidsambtenaren, focusgroepen met bewoners en professionals en een enquête onder bewoners van Amersfoort via het AmersfoortPanel. In onderstaande paragrafen worden de verschillende fasen uit het onderzoek uiteengezet.

1.7.1 Fase 1: Analyse van het beleidskader en aanscherping van het normenkader

In deze fase zijn de vragen beantwoord die betrekking hebben op het beleidskader en de beleidsinstrumenten. De gehanteerde onderzoeksmethoden zijn deskresearch, inhoudsanalyse, interviews en een reflectiesessie.

De deskresearch heeft zich gericht op diverse gemeentelijke documenten, aangereikt door de directiesecretaris van de gemeente. Daarnaast is de website van de gemeente (Amersfoort.nl) geraadpleegd. De gebruikte documenten zijn opgenomen in bijlage 1.

De documentanalyse heeft geleid tot een constructie van de beleidsvisie van de gemeente Amersfoort op actief burgerschap. Deze constructie is voorgelegd aan een aantal sleutelfiguren: twee wethouders, de gemeentesecretaris, het hoofd Bestuur, strategie en veiligheid, een adviseur strategie en de programmamanager bestuurlijke ontwikkeling. In interviews met de sleutelfiguren is aan de hand van een topiclijst gesproken over de visie van de gemeente Amersfoort op actief burgerschap en de manieren waarop de gemeente actief burgerschap faciliteert. Er hebben vier interviews plaatsgevonden waarna de geconstrueerde visie is aangescherpt. De constructie van de beleidsvisie is ook voorgelegd aan de reflectiesessie met beleidsambtenaren. Vooruitlopend op het veldonderzoek is in deze sessie gesproken met beleidsambtenaren op het terrein van welzijn, van duurzaamheid, groen en leefomgeving en van veiligheid. Bijlage 4 bevat het overzicht met respondenten.

De reflectiesessie maakte het mogelijk om zicht te krijgen op elementen uit het ACTIE-model die niet direct uit documenten te destilleren zijn, zoals bijvoorbeeld empathie. De verslagen van de interviews, evenals het verslag van de reflectiesessie zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de respondenten.

1.7.2 Fase 2: Veldonderzoek

Met het veldonderzoek zijn de onderzoeksvragen beantwoord die betrekking hebben op de uitvoering van het beleid. Dit is gebeurd aan de hand van vier focusgroepen en twee telefonische interviews. Met name de vragen naar de rollen van en waardering voor de gemeente zijn met behulp van focusgroepen beantwoord. Eén focusgroep bestond uit organisaties die op stedelijk niveau werken. Deelnemers daaraan waren maatschappelijke organisaties die op de één of andere manier met burgerinitiatieven te maken hebben, te weten Welzijn, Ravelijn, De Alliantie en Stichting Present. Ook nam een vertegenwoordiger van Bewoners033.nl deel aan deze groep. De deelnemers aan deze focusgroep worden aangeduid als *de ondersteuners*.

Voor dit rekenkameronderzoek is een aantal beleidsdomeinen geselecteerd, te weten welzijn, veiligheid en duurzaamheid/groen/leefomgeving. Uit de analyse van de beleidsdocumenten en het gericht doorzoeken van de website van de gemeente kwamen deze drie beleidsdomeinen naar voren als de domeinen waarop gemeentelijk beleid gericht op actief burgerschap betrekking heeft. Dit geldt ook voor het sociaal domein, en dan met name de sociale basisinfrastructuur. Dit domein is buiten beschouwing gelaten omdat op dit terrein de rekenkamercommissie al een onderzoek onderhanden heeft. Naast de eerdergenoemde focusgroep met ondersteuners zijn drie focusgroepen belegd met bewoners die actief zijn op één van de drie beleidsdomeinen. Ter voorbereiding op de focusgroep Veiligheid hebben twee telefonische interviews plaatsgevonden: één met een beleidsambtenaar en één met een wijkagent.

De optie uit het plan van aanpak van dit rekenkameronderzoek om actief burgerschap op *wijkniveau* onder de loep te nemen is opengehouden tot bleek dat in Amersfoort de aanpak gericht op actief burgerschap niet wijkgericht opgezet is. Burgerinitiatieven die vooral wijkgericht zijn, zijn uiteraard wel benaderd voor deelname aan de focusgroepen.

Van de interviews en de focusgroepen zijn verslagen gemaakt die ter goedkeuring zijn voorgelegd aan de respondenten.

Tot slot is een vragenlijst uitgezet via het AmersfoortPanel. Via dit middel kon de rekenkamercommissie op een relatief simpele wijze veel Amersfoortse burgers bereiken. Met behulp van het AmersfoortPanel is onderzoek gedaan naar (non-)participatie van inwoners van Amersfoort. De leden van dit panel zijn drie vragen voorgelegd: of ze (al dan niet en op welke wijze) actief zijn in de stad, welke rol de gemeente heeft gespeeld in hun keuze om al dan niet actief te zijn en wat zij denken dat de gemeente zou kunnen doen om mensen te stimuleren actief te worden.

1.8 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het beleid, de ambities en de uitwerking daarvan. Hoofdstuk 3 vangt aan met de instrumenten waar de gemeente over beschikt om actief burgerschap te faciliteren. Vervolgens worden aan de hand van de drie geselecteerde beleidsdomeinen de ervaringen van actieve bewoners met de gemeente besproken. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het AmersfoortPanel gepresenteerd. Hoofdstuk 5 bevat de beantwoording van de centrale vraag en deelvragen, evenals de aanbevelingen tot welke de rekenkamercommissie naar aanleiding van dit rekenkameronderzoek is gekomen.

2 De Gemeente en de Stad

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de gemeentelijke ambities ten aanzien van actief burgerschap in kaart gebracht. Hiertoe hebben diverse interviews plaatsgevonden evenals een reflectiesessie met beleidsambtenaren. Als startpunt zijn diverse documenten bestudeerd.²

2.2 Visie op actief burgerschap

Uit de interviews met twee wethouders, de gemeentesecretaris en beleidsambtenaren is gebleken dat er in Amersfoort bewust voor gekozen is om geen beleidskader voor burgerinitiatieven en actief burgerschap op te stellen. De achterliggende gedachte hierbij is dat de gemeente niet altijd meer vanzelfsprekend een leidende en sturende rol wil aannemen. Er is gekozen om samen met de stad naar een nieuwe verhouding tussen burgers en overheid te zoeken. Hierbij wordt gestreefd naar een open aanpak, die samen met de stad ontwikkeld wordt. De respondenten hebben aangegeven dat het hierbij niet past om van tevoren alles in te kaderen of dicht te timmeren: de gezamenlijke zoektocht is volgens hen onderdeel van de aanpak.

De rekenkamercommissie heeft tijdens dit rekenkameronderzoek een constructie gemaakt van de beleidsvisie. Hiervoor bleken met name twee documenten relevant: het Coalitieakkoord 2014-2018 'Samen maken we de stad' en het Organisatie- en ontwikkelplan van de gemeente Amersfoort (2014). In de onderstaande alinea's wordt per document aangehaald wat relevant is voor dit rekenkameronderzoek.

Coalitieakkoord 2014-2018: Samen maken we de stad

De coalitiepartijen geven in het coalitieakkoord aan dat ze het als opdracht voor de gemeente zien om met de stad in gesprek te gaan en gezamenlijk te werken aan maatschappelijke vraagstukken. Het akkoord geeft aan dat dat betekent dat er ook ruimte wordt gemaakt voor een andere verdeling van verantwoordelijkheden. Specifiek over burgerinitiatieven wordt in het akkoord het volgende gesteld:

*'Burgerinitiatieven in de stad hebben in de afgelopen tijd laten zien wat mensen bindt en wat Amersfoorters gezamenlijk, vaak zonder actieve rol van de gemeente, kunnen bereiken. [...] De initiatieven laten zien dat in de buurt en wijk een groot potentieel schuilt. In het initiatief dat mensen met elkaar nemen, ligt de kracht van de stad.'*³

In het akkoord wordt het vertrouwen in burgers uitgesproken. Waar nodig wil men verantwoordelijkheden overdragen. Er wordt aangegeven dat dit betekent dat er een andere rol is weggelegd voor de gemeente; deze zal namelijk meer moeten loslaten en in sommige gevallen alleen moeten faciliteren. Het akkoord stelt dat er een proces van bestuurlijke vernieuwing op gang moet worden gebracht, wat om een nauwe samenwerking tussen college, ambtenaren, raadsleden en de stad vraagt. Om het belang van dit proces aan te geven wordt bestuurlijke vernieuwing opgenomen in de portefeuille van één van de wethouders en wordt voor het gezamenlijk vormgeven van deze nieuwe manier van samenwerken € 100.000 per jaar beschikbaar gesteld.

² Zie bijlage 1 voor de lijst met geraadpleegde documenten (inclusief hyperlinks).

³ Zie: 'Samen maken we de stad', Coalitieakkoord 2014-2018, p. 2

Het akkoord geeft verwachtingen weer om te zorgen dat er meer ruimte aan burgerinitiatieven wordt gegeven. Zo worden collegeleden, ambtenaren en ook gemeenteraadsleden geacht buiten het stadhuis te treden om met de stad in gesprek te gaan. Ook moeten burgers worden uitgenodigd om mee te denken met de gemeente en om zelf initiatieven aan te dragen. In het akkoord geeft men aan dat er wordt gestreefd naar een permanente dialoog tussen gemeenteraadsleden, collegeleden, ambtenaren en inwoners. De coalitie wil samen met de gemeenteraad en de stad nadenken over de vorm van deze dialoog.

Een specifiek streven in het coalitieakkoord is een versoepeling en vermindering van regels. De achterliggende gedachte hierbij is dat onnodige of paradoxale regels maatschappelijke vernieuwing en burgerinitiatieven in de weg kunnen staan. Net als bestuurlijke vernieuwing krijgt ook deregulering een specifieke plaats in de portefeuille van één van de wethouders. Het akkoord stelt vervolgens dat er verwacht wordt dat over de voortgang van het proces van deregulering jaarlijks verantwoording wordt afgelegd door de wethouder en dat er € 75.000 wordt vrijgemaakt voor onderzoek naar deregulering.⁴

Werken voor Bestuur en Stad: Organisatie- en Ontwikkelplan gemeente Amersfoort

Het veranderingsproces dat in het coalitieakkoord staat beschreven sluit nauw aan bij ontwikkelingen die al speelden in het stadhuis. Onder de noemer 'Samenfoort' is in 2013 gestart met een organisatieontwikkeling gericht op meer openheid naar de samenleving én binnen de gemeente zelf. Deze organisatieontwikkeling is geconcretiseerd in het organisatie- en ontwikkelplan.

De achterliggende gedachte bij dit plan was dat de samenleving in verandering is. Er vindt een overgang plaats van initiatieven die door de overheid getrokken of gestuurd worden naar initiatieven die vanuit bewoners zelf komen: de participatiesamenleving. Daarnaast kan de gemeente door bezuinigingen niet zelf meer alle verantwoordelijkheid nemen. Uit het plan blijkt dat de gemeente vertrouwt op de burgers en ruimte wil bieden voor initiatief. Hierbij wil de gemeente niet dat burgers belemmerd worden door gemeentelijke protocollen en regels. Deze nieuwe rol van de gemeente vraagt om loslaten en een open oriëntatie. Hierover wordt in het plan het volgende gesteld:

*'Waar nodig, bieden we ondersteuning, zorgen voor randvoorwaarden en helpen we met verder brengen of versnellen van initiatieven. Omdat belangen in de stad kunnen verschillen, wegen we belangen en maken we keuzes. [...] Regels, processen en systemen dienen ondersteunend te zijn, en niet leidend.'*⁵

Het vertrekpunt daarbij is: *'Ja, we kijken of en hoe het kan' in plaats van 'Nee, het kan niet.'*⁶

De geformuleerde missie met betrekking tot bestuurlijke ontwikkeling luidt: *'We weten wat er leeft in Amersfoort. Voor het bestuur leveren we diensten en ondersteunen wij de inwoners en partners om kansen te grijpen en problemen op te lossen.'*⁷

Het plan geeft daarnaast aan dat de daarbij geldende visie is dat burgers elkaar in de huidige samenleving makkelijker en sneller weten te vinden, wat leidt tot de groei van maatschappelijke initiatieven. En dat vraagt om een flexibele rol van de gemeente, waarbij de gemeenteraad en het college richting geven, de ambities bepalen en knopen doorhakken. De ambtenaren van de gemeente

---

⁴ Idem, p. 6

⁵ Zie: 'Werken Voor Bestuur en Stad', Organisatie- en Ontwikkelplan Gemeente Amersfoort, p. 5

⁶ Idem, p. 9

⁷ Idem, p. 5

nemen de ondersteuning, uitvoering en advisering voor hun rekening. De bewoners en ondernemers in de stad vormen echter het uitgangspunt. De gemeente ziet het als taak om nauw bij hen aan te sluiten en intensief samen te werken.⁸

Het plan vertaalt de missie en visie in een drietal kernwaarden die centraal worden gesteld in het dagelijks handelen van de gemeente: dichtbij, nieuwsgierig en aanspreekbaar.⁹

- **Dichtbij:** *we zijn verbonden met de stad door te weten wat er speelt en door bereikbaar en toegankelijk te zijn voor inwoners en collega's.*
- **Nieuwsgierig:** *we zijn nieuwsgierig naar nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. We zoeken elkaar en Amersfoorters op en zijn geïnteresseerd in andermans plannen en ideeën.*
- **Aanspreekbaar:** *we zijn aanspreekbaar op onze rol, inzet en resultaten. We nemen verantwoordelijkheid voor ons gedrag en de effecten daarvan op de organisatie en de stad Amersfoort.*

In het organisatie- en ontwikkelplan staat maatwerk centraal. Dit houdt in dat de rol en werkwijze van de gemeente, afhankelijk van wat nodig is, per taak of opdracht kan verschillen. Er wordt telkens gekozen voor een passende manier van aansluiting. Het plan geeft aan dat het van belang is dit steeds in nauwe samenwerking met de stad te doen. Hierbij wordt gestreefd naar horizontale werkvormen, wat inhoudt dat bestuurders en leidinggevendenden niet meer eenzijdig het eindresultaat bepalen. Het plan geeft ook aan dat er steeds meer gebiedsgericht wordt gewerkt. Daarover staat in het plan:

*'Deze aanpak versterken wij enerzijds door een integrale en opgavengerichte aanpak, waarbij we sociale en fysieke aspecten met elkaar verbinden, anderzijds door ruimte te geven aan en faciliteren van initiatieven uit het stadsdeel of wijk.'*¹⁰

In het plan wordt hiermee ook vertrouwen en handelingsruimte geboden aan professionals in het werkveld. Deze professionals werken context gedreven, zodat zij gepaste beslissingen kunnen nemen. Hierbij wordt aangegeven dat het wel van belang blijft om te kunnen schakelen tussen de diverse relevante partijen, in de stad en in het stadhuis.

2.3 Constructie van een beleidsvisie

Voor dit rekenkameronderzoek is met behulp van diverse beleidsdocumenten, en zoals in paragraaf 2.2 is aangegeven met name het coalitieakkoord en het organisatie- en ontwikkelplan, de volgende gemeentelijke beleidsvisie op actief burgerschap geconstrueerd.¹¹

Algemeen

Amersfoort is een sociale, dynamische en ondernemende samenleving. De Amersfoortse bewoners en ondernemers staan voor de gemeente altijd centraal. Amersfoort heeft vertrouwen in haar inwoners.

⁸Idem, p. 5

⁹Idem, p. 6

¹⁰ Zie: 'Werken Voor Bestuur en Stad', Organisatie- en Ontwikkelplan Gemeente Amersfoort, p. 8

¹¹ Bijlage 3 bevat de constructie met een verwijzing naar de beleidsdocumenten waarvan gebruik is gemaakt en in bijlage 1 is een overzicht van alle geraadpleegde beleidsdocumenten opgenomen.

De coalitie ziet dat haar inwoners met eigen ideeën en initiatieven komen. Vaak gaat het om innovatieve, doelgerichte plannen zonder actieve rol voor de gemeente. Hierdoor kan veel bereikt worden, hier ligt de kracht van de stad. Burgers zijn bereid om verantwoordelijkheden te nemen. De coalitie wil zich daarom open opstellen tegenover bewonersinitiatieven.

Ambities

Om goed te functioneren moet de gemeente middenin de samenleving staan, ze fungeert als één van de spelers in het netwerk van de samenleving.

De kernwaarden van de gemeente in deze veranderende samenleving zijn wat betreft de gemeentelijke organisatie: dichtbij, nieuwsgierig en aanspreekbaar. Deze waarden staan centraal binnen het dagelijks handelen.

De gemeentelijke ambitie is om een constante dialoog te voeren met inwoners, bewonersinitiatieven, maatschappelijke partners, onderwijs en ondernemers.

Houding gemeente

De gemeente zal om burgerinitiatieven meer de ruimte te kunnen geven meer moeten loslaten en in sommige gevallen alleen faciliteren. De gemeente zoekt naar hoe dat op een innovatieve manier vorm kan krijgen. Bestuurlijke vernieuwing is daarom ook een specifiek aandachtsgebied van een van de wethouders.

Doordat de gemeente niet langer altijd als trekker fungeert, maar vaker aansluit bij burgerinitiatieven, ontstaat meer balans tussen burgerparticipatie en overheidsparticipatie. Uiteindelijk wordt waar mogelijk toegewerkt naar gelijkwaardige samenwerking.

Dit vraagt om een aangepaste gemeentelijke organisatie die flexibel is om aan te sluiten op de vragen, in samenhang werkt en het verschil wil maken.

De rol van de gemeente kan per opdracht sterk verschillen. Er zal steeds gekozen worden voor passende vormen van aansturing en organisatie.

Waar nodig kan de gemeente ook een rol spelen in het verder brengen of versnellen van burgerinitiatieven.

Wetgeving en instrumenten

Regels

In het kader van de nieuwe rol van de overheid is deregulatie een specifiek aandachtsgebied van de coalitie. De coalitie wil een vermindering en versoepeling van regels.

Als vertrekpunt daarbij geldt: 'ja, we kijken of en hoe het kan', in plaats van 'nee, het kan niet'.

Regels, processen en systemen zijn dan niet leidend, maar dienen ter ondersteuning.

Er wordt gezocht naar andere, effectievere manieren voor regulering.

Geld

Er wordt € 100.000 per jaar vrijgemaakt om initiatieven en experimenten in het kader van bestuurlijke ontwikkeling te faciliteren en evalueren.

De gemeente stelt tevens op een aantal beleidsterreinen budgetten ter beschikking waarin ook ruimte en aandacht is voor burgerinitiatieven en actief burgerschap, bijvoorbeeld op het gebied van groenvoorziening, veiligheid, zorg en welzijn.

Ook werkt de gemeente met 'buurtbudgetten', geld dat beschikbaar is voor bewonersinitiatieven die de leefbaarheid en sociale cohesie in de buurt vergroten en die de betrokkenheid en participatie van bewoners versterken.

Communicatie

De gemeentelijke communicatie wordt afgestemd op de nieuwe verhouding tussen burgers en overheid. De communicatiebehoefte van bewoners komt centraler te staan.

Er is ook gewerkt aan vormen van laagdrempelige communicatie.

Monitoring en evaluatie

Met de € 100.000 per jaar die in het kader van bestuurlijke ontwikkeling is vrijgemaakt (zie onder *geld*) worden de initiatieven en experimenten ook geëvalueerd.

Sinds de vaststelling van de *Subsidieregeling Buurtbudget 2012* is er sprake van een geheel nieuwe verdeling van verantwoordelijkheden tussen gemeente en bewonersorganisaties bij de verstrekking van buurtbudget. Daarom is in de eerste helft van 2013 samen met alle betrokkenen een evaluatie opgesteld. Deze evaluatie heeft geleid tot een aantal wijzigingsvoorstellen.

De stichtingen/verenigingen uit de verschillende wijken en de werkgroepen buurtbudget die onder deze stichtingen vallen waren allen betrokken bij de evaluatie.

Door verschillende raadsfracties is om een periodieke evaluatie van de buurtbudgetten gevraagd. Een heroverweging van de verdeelregels is alleen zinvol wanneer er nieuwe gegevens beschikbaar zijn. Iedere twee jaar worden wijkanalyses opgesteld. Het ligt daarom in de rede om weer in de tweede helft van 2016 te evalueren om eventueel tot nieuwe verdeelregels te komen.

2.4 Reflectie op geconstrueerde visie tijdens interviews en in de reflectiesessie

De constructie van de gemeentelijke beleidsvisie op actief burgerschap is tijdens de interviews besproken met de twee wethouders en de gemeentesecretaris. Met diverse beleidsambtenaren is gesproken in een interview en in de reflectiesessie. De geïnterviewden en de deelnemers aan de reflectiesessie worden hierna aangehaald als de *respondenten*.

De respondenten herkennen zich in de constructie en delen de geformuleerde ambities en voornemens. Tijdens de interviews is vervolgens het inzicht in de ambities verdiept en een indruk verkregen van hoe de ambities in praktijk worden gebracht. Aan de hand van de thema's die de respondenten naar voren hebben gebracht wordt hieronder een uiteenzetting gegeven van dit verkregen inzicht en de ambities in de praktijk.

Veranderende verhoudingen

De respondenten benadrukken het belang van de afwezigheid van een beleidskader voor actief burgerschap. Alleen op die manier kan er volgens hen werkelijk iets veranderen in de verhouding tussen gemeente en stad. De gemeente wil niet als leidende partij alles bepalen en vastleggen. Het gaat juist om een gezamenlijke zoektocht en leerproces, waarin een constante dialoog gevoerd wordt met de stad. Het is de bedoeling om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de behoeften die in de stad leven. Het is niet meer zo dat de gemeente beleid maakt en vervolgens de burgers vraagt om mee te werken. Op tal van beleidsterreinen maakt de gemeente een terugtrekkende beweging. De gemeente wil de samenleving teruggeven aan de bewoners. Financiële overwegingen spelen daarnaast ook een rol.

Meer overlaten aan de burgers vereist het vermogen, de durf en het vertrouwen om los te laten. Leidende vragen voor de gemeente moeten volgens de respondenten zijn: als burgers iets willen, kunnen ze de gemeente dan makkelijk vinden? En kan de gemeente daar dan goed op aansluiten? Verschillende respondenten wijzen erop dat het zonder beleidskader extra van belang is om aan verwachtingsmanagement te doen: mensen moeten vroegtijdig weten wat wel en niet kan. Zodat zij niet later tegen een muur oplopen en er teleurstelling ontstaat.

Wat betreft de voorgenomen deregulering is aangegeven dat er sinds 2014 gewerkt wordt aan het plan van aanpak en de opdrachtformulering, het verbeteren van de toegankelijkheid van de huidige regels en formulieren en het verminderen of aanpassen van regelgeving.¹² Er zijn intern en extern gesprekken gevoerd en over alle beleidsvelden is geïnventariseerd waar deregulering aandacht heeft of meer aandacht zou moeten krijgen. Er is door de ambtelijke organisatie aangegeven dat binnenkort een rapportage in de vorm van een raadsinformatiebrief zal verschijnen. Ook is aangegeven dat tot oktober 2015 geen extra stimuleringskosten nodig zijn gebleken. Het in het coalitieakkoord genoemde budget van € 75.000 is verdeeld in € 30.000 (incidenteel) voor 2015 en € 45.000 (incidenteel) voor 2016.¹³

Kanttekeningen van de respondenten

Het werken zonder formeel beleidskader is soms lastig, geven de respondenten aan. Bijvoorbeeld omdat het leveren van maatwerk de indruk wekt van ongelijke behandeling. Als de gemeente wil inspelen op de behoeften van mensen is het onvermijdelijk om verschil te maken. De respondenten benadrukken dat het dan extra belangrijk is om keuzes goed uit te leggen. Hierbij zou een soort intentieverklaring kunnen helpen, zo suggereert één van de respondenten. De intentie is dan dat de gemeente in principe alle initiatieven en voorstellen waardeert, maar niet overal een rol in kan vervullen of een bijdrage aan kan leveren. Er zijn ook grenzen aan de mogelijkheden van de gemeente. De respondent benadrukt dat een dergelijke intentieverklaring geen stramien of beslisboom mag zijn. Maatwerk moet voorop blijven staan.

Omschrijving van actief burgerschap

Diverse respondenten merken op dat actief burgerschap vele vormen kent. Het kan variëren van bewoners die zich zeer actief inzetten voor een burgerinitiatief of een vrijwilligersorganisatie tot bewoners die elkaar indien nodig een helpende hand bieden. Aangegeven wordt dat niet al deze actieve inwoners in contact komen met de gemeente. Dit is vaker niet dan wel het geval denken sommige respondenten, waarbij aangegeven wordt dat dit vaak ook niet nodig is. De respondenten merken op dat dit betekent dat er veel meer actieve bewoners van Amersfoort zijn dan in het vizier van de gemeente vallen.

Rol van de gemeente

De respondenten zijn zeer eensgezind dat de gemeente meer ruimte aan de stad moet geven. En dat de gemeente niet altijd en vanzelfsprekend de initiatiefnemer of trekker moet zijn van nieuw beleid. Maar helemaal achterover leunen is ook niet bedoeling. Als rollen worden faciliteren, organiseren, verbinden, financieren en inspireren genoemd. Om dit te kunnen doen moet de gemeente volgens de respondenten burgerinitiatieven actief opsporen en volgen. Dat betekent volgens hen informatie ophalen uit de stad en luisteren naar aanbevelingen en adviezen van inwoners. En vervolgens iets doen wanneer het nodig is en niets doen wanneer het niet hoeft. De respondenten vinden het

---

¹² Deze alinea is gebaseerd op de interviews én op schriftelijke informatie via de mail (29 oktober 2015) van Wim Kleinsmann, programmamanager deregulering.

¹³Zie: Amersfoort begroting 2015-2018

belangrijk dat de gemeente oog heeft voor mensen die niet of moeilijk zelf initiatieven nemen. Of de weg niet weten te vinden naar de gemeente, een wijkmanager of een andere ondersteuner. Eén van de respondenten gaf tijdens een interview aan dat de gemeente onmisbaar is omdat ze een neutrale, verbindende en overkoepelende partij is en de enige is die de hele stad kan uitnodigen.

Op de vraag of de gemeente ook actief burgerschap moet stimuleren kwamen uiteenlopende antwoorden. Sommige respondenten vinden stimulerende maatregelen niet passen bij de ambitie om juist ruimte te geven aan de bewoners en de stad. Zij vinden dat bewoners zelf moeten kunnen kiezen of ze zich bijvoorbeeld actief voor hun buurt willen inzetten of niet. De taak voor de gemeente is volgens de respondenten vooral om aan te sluiten bij initiatieven die bewoners zelf nemen. Binnen sommige domeinen (veiligheid, groenvoorzieningen) worden bewoners volgens hen juist wel gestimuleerd om actief te worden, of op zijn minst daartoe uitgenodigd. Opgelegd wordt er volgens de respondenten niets. Ook niet in wijken waar bewoners niet zelf het initiatief nemen. Ook zien de respondenten het niet als de taak van de gemeente om initiatieven overeind te houden die niet levensvatbaar blijken te zijn. Als een initiatief niet echt tot ontwikkeling komt dan was er volgens hen blijkbaar onvoldoende draagvlak.

De respondenten zien wel dat bepaalde groepen stelselmatig ondervertegenwoordigd zijn in burgerinitiatieven of vrijwilligerswerk, zoals allochtonen of jongeren. Dit hoeft volgens hen geen probleem te zijn, zolang deze groepen dat zelf niet als een probleem ervaren. Sommige respondenten geven aan dat er wel gewerkt wordt aan het betrekken van deze groepen. Zo wordt er volgens hen op diverse manieren geprobeerd om jongeren te bereiken. In het kader van de bestuurlijke ontwikkeling zijn bijvoorbeeld met succes jongeren uitgenodigd om mee te denken over hun relatie met de gemeente. Men geeft aan serieus in te gaan op initiatieven van jongeren zelf.

De gemeentelijke praktijk

De organisatieveranderingen die voortkomen uit de ambitie om anders te gaan werken brengen volgens de respondenten onzekerheid met zich mee. Wanneer maatwerk geleverd moet worden en procedures niet langer alles bepalen, is het niet altijd duidelijk waar de grenzen van de beleidsvrijheid van ambtenaren liggen. Volgens de respondenten is er een bepaald type ambtenaar nodig dat hier goed mee om kan gaan. Deze participeert als partner in het veld, zoekt telkens gezamenlijk met relevante partijen naar oplossingen en bekijkt per situatie wat past en nodig is.

Deze 'ambtenaar nieuwe stijl' kan snel schakelen tussen diverse niveaus en partijen en kan de ervaringen vanuit de stad vertalen naar het democratisch bestel waarin de gemeente werkt. Dat vereist een omslag in de denkwijze van ambtenaren. In de gemeentelijke organisatie wordt hier op gestuurd door met de kernwaarden 'dichtbij, nieuwsgierig en aanspreekbaar' te werken. Ook zijn er leeromgevingen en trajecten om ambtenaren te begeleiden in deze omschakeling. Volgens de respondenten is het soms nog wel een zoektocht, maar staan de meeste ambtenaren positief in dit proces. Inmiddels is er een aantal 'ambtenaren nieuwe stijl' aan de slag. Dit zijn volgens de respondenten mensen die goed gedijen in enige flexibiliteit en onzekerheid.

In de reflectiesessie merkten de beleidsambtenaren op dat zij inderdaad de ruimte krijgen om meer van buiten naar binnen te werken. Binnen de nieuwe werkwijze van de gemeente is het volgens de respondenten de bedoeling om samen te werken met partners uit de stad. De respondenten merken op dat er tegenwoordig regelmatig bijeenkomsten worden georganiseerd waarin ambtenaren, raad en stad gezamenlijk zoeken naar oplossingen. Zij noemen de Broedplaatsen en de Stadscafé's. Overigens gaan volgens hen niet alle domeinen gelijk op. Sommige domeinen zijn verder dan andere. Op het gebied van duurzaamheid en groen bijvoorbeeld is volgens de respondenten door de gemeente alleen

een stip aan de horizon gezet. Vervolgens werden inwoners uitgenodigd de plannen gezamenlijk in te vullen. Eén van de respondenten geeft aan dat binnen het sociaal domein wel meer ruimte aan burgers gegeven zou kunnen worden. Anderen wijzen er op dat de gemeente de welzijnsorganisaties nu wel heeft gevraagd om een wijkscan te maken. Daaruit moet duidelijk worden wat bewoners zelf kunnen doen en wat de welzijnsorganisaties daar op kunnen aanvullen.

Ook de gemeenteraad moet volgens de respondenten wennen aan de nieuwe manier van werken, sommige fracties meer dan andere. Zij geven aan dat het college niet langer met een plan komt waarover de gemeenteraad zich uit kan spreken en dat daarna wordt uitgevoerd. Ze benadrukken dat plannen nu vaker tot stand komen in overleg en in samenwerking met betrokken partijen in de stad. Eén van de wethouders wijst er op dat deze manier van werken tijd kost en dat het soms lang duurt voordat er zichtbare resultaten worden geboekt. Van belang is dan om voor alle betrokkenen transparant te zijn, zowel naar de partijen in de stad als naar de gemeenteraad.

Rol van ondersteunende partijen

De gemeente besteedt veel taken uit aan gecontracteerde organisaties en instellingen. Bijvoorbeeld op het gebied van onderhoud, zorg en welzijn. De nieuwe rol en houding van de gemeente slijpelt ook door in de afspraken die met deze partijen gemaakt worden. Welzijnsorganisaties bijvoorbeeld krijgen nu de opdracht om te kijken wat er in informele verbanden door bewoners zelf kan worden opgepakt (sociale basisinfrastructuur). Ook wordt van welzijnsorganisaties verwacht dat ze meer vanuit de eigen kracht van bewoners werken, taken zoveel mogelijk echt overdragen aan bewoners en de verantwoordelijkheid ook bij hen leggen of laten. Deze ambitie kan ook problemen met zich meebrengen. Eén van de respondenten geeft aan dat dit het gevoel kan geven dat welzijnsinstellingen zichzelf aan het opheffen zijn. Er worden gesprekken gevoerd met deze organisaties en instellingen. Zij krijgen zelf de opdracht om een wijkscan te maken van de voorzieningen en behoeften in een wijk. Bovendien wordt gekeken of het in de toekomst mogelijk is om de subsidiestromen aanvullend te maken aan de informele verbanden en initiatieven.

Monitoring en evaluatie

Zowel uit de beleidsstukken als uit de interviews blijkt dat de ambitie er is om het uitgevoerde beleid te evalueren, de voortgang te monitoren en te toetsen of de gewenste resultaten worden behaald. De evaluatie van de ingezette bestuurlijke ontwikkeling is echter nog niet van de grond gekomen. Uit de interviews komt naar voren dat wegens het provinciaal toezicht dat eind 2014 is opgelegd, het nieuwe beleid rondom bestuurlijke ontwikkeling stil heeft gelegen. Pas in april 2015 kon dit echt van start gaan met de aanstelling van een programmamanager. De indicatoren voor monitoring die de gemeente gebruikt moeten nog worden aangepast, zodat ze aansluiten bij de doelstellingen van het nieuwe werken. Ook wordt gebruik gemaakt van landelijk ontwikkelde indicatoren. De nieuwe indicatoren krijgen in 2017 een plaats in het beleidsproces.

3 De Stad en de Gemeente

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden manieren waarop actieve bewoners met de gemeente te maken hebben beschreven. Eerst komen generieke beleidsinstrumenten aan de orde (3.2). Vervolgens wordt ingezoomd op drie beleidsdomeinen: welzijn (3.3), duurzaamheid, groen en leefomgeving (3.4) en veiligheid (3.5).¹⁴

Wat de omvang is van actief burgerschap in Amersfoort, is niet vast te stellen. Burgerinitiatieven staan nergens geregistreerd. In 2014 stelde een student van de Universiteit Utrecht het bestaan van 110 initiatieven vast.¹⁵ Dit aantal is verkregen middels een zoektocht op internet en via andere contacten. In het onderzoeksverslag is geen lijst van initiatieven opgenomen, waardoor het niet mogelijk is een onderverdeling te maken naar de drie beleidsdomeinen waarop dit rekenkameronderzoek zich richt. Op de website Bewoners033.nl staan op 26 september 2015 ruim 80 burgerinitiatieven genoemd.¹⁶ Deze initiatieven hebben zichzelf bij de site aangemeld, waarmee ze per definitie geen representatieve weergave zijn van het totaal aantal burgerinitiatieven in Amersfoort. De initiatieven zijn naar thema gecategoriseerd, bijvoorbeeld onder de noemer 'algemeen', 'wijken', 'zorg en welzijn', of 'groenprojecten'. Veel initiatieven richten zich echter op meer dan één thema, waardoor meerdere initiatieven in verschillende categorieën vallen. Om deze reden is het niet mogelijk het unieke aantal initiatieven per categorie weer te geven. Het gaat bijvoorbeeld om platforms die onderlinge uitwisseling van diensten faciliteren, ontmoetings- en inloopcentra in de buurt, initiatieven op het gebied van stadslandbouw en projecten die gericht zijn op het ondersteunen van kwetsbare groepen.

Voor de drie beleidsdomeinen die in dit rekenkameronderzoek nader zijn bestudeerd, is aan de hand van een aantal toegezonden beleidsdocumenten, gemeentelijke informatie en de informatie uit de reflectiesessie met beleidsambtenaren de aanpak ten aanzien van actief burgerschap beschreven. Hierna komen de bewoners zelf aan het woord. In drie focusgroepen is met bewoners gesproken over hun eigen activiteiten, hun contact met de gemeente en hun waardering daarvan. Naast deze drie focusgroepen is ook een focusgroep belegd met ondersteuners van actieve bewoners. Bij ondersteuners moet gedacht worden aan maatschappelijke organisaties die op de één of andere manier met burgerinitiatieven te maken hebben. De ervaringen met de gemeente die zijn opgehaald uit deze focusgroep zijn uiteengezet in paragraaf 3.6. De lijst met deelnemers aan de vier focusgroepen is te vinden in bijlage 4.

3.2 Beleidsinstrumenten

Wat betreft beleidsinstrumenten kan een uitsplitsing gemaakt worden tussen instrumenten die relevant zijn voor alle beleidsterreinen en instrumenten die specifiek van toepassing zijn voor de drie bestudeerde beleidsterreinen. De eerstgenoemde instrumenten komen in deze paragraaf aan bod, de laatstgenoemde komen aan bod in de desbetreffende paragrafen waar de drie beleidsdomeinen behandeld worden.

¹⁴ Zie voor de toelichting op deze selectie 1.7.2.

¹⁵ Van Vliet, L. (2014) Publieke taken liggen voor het grijpen: een onderzoek naar gemeentelijk loslaten en de mogelijke verantwoordelijkheden van bewonersinitiatieven voor publieke taken (Universiteit Utrecht).

¹⁶ Aangezien er geen overzicht op de website staat van de unieke aanmeldingen en niet alle aanmeldingen ook daadwerkelijk burgerinitiatieven zijn, valt dit getal niet te controleren. Zie: <http://bewoners033.nl/category/initiatieven-in-de-media/>.

Bij de constructie van de beleidsvisie die voor dit rekenkameronderzoek opgesteld is kwamen al een aantal beleidsinstrumenten naar voren. Daaruit blijkt dat de gemeente zoekt naar manieren om ruimte te geven aan actieve bewoners en burgerinitiatieven. Zo bestaat de intentie om de last die bewoners kunnen ondervinden van regels en procedures zo veel mogelijk te verminderen (deregulering). Transparante en laagdrempelige gemeentelijke communicatie past ook bij deze ambitie. Op de gemeentelijke website is bijvoorbeeld op tal van plaatsen informatie te vinden die van belang is voor actieve bewoners. Ook is er geld vrijgemaakt voor experimenten en initiatieven vanuit de stad die bijdragen aan de voorgestane nieuwe manier van werken. Het leveren van maatwerk is steeds het uitgangspunt. Binnen elke situatie wordt opnieuw gekeken welke aanpak het beste past.

De gemeente geeft aan in gesprek te willen met inwoners en ondernemers in de stad. Dit wil men bereiken door het organiseren en faciliteren van mogelijkheden voor uitwisseling tussen verschillende partners in de stad. Dit wordt op verschillende manieren vormgegeven:

Stadscafé

Het Stadscafé is een georganiseerde avondbijeenkomst en is bedoeld als mogelijkheid om de gemeente en bewoners met elkaar in gesprek te laten gaan. Het Stadscafé wordt een aantal keren per jaar georganiseerd door bewoners, raadsgriffie, raadsleden en ambtenaren en is toegankelijk voor iedereen.¹⁷ In de periode van november 2013 tot oktober 2015 hebben er 10 Stadscafés plaatsgevonden. De bijeenkomsten werden in eerste instantie georganiseerd in de Observant. Bij het laatste Stadscafé, in september 2015, is gekozen voor een locatie in de wijk¹⁸. Er worden telkens andere thema's besproken. Voorbeelden zijn de verhouding tussen inwoners en gemeente (20 januari 2015), sociale veiligheid (23 juni 2015) of zorg in de buurt (22 september 2015). De uitkomsten van de gesprekken in het Stadscafé kunnen onder andere worden gebruikt bij beleidsvorming en bij het behandelen van onderwerpen door de gemeenteraad.¹⁹

Broedplaats 'Samen maken we de stad'

De gemeente is eind 2014 gestart met het organiseren van broedplaatsbijeenkomsten. De broedplaatsen zijn informele bijeenkomsten die een aantal keren per jaar plaatsvinden.²⁰ Tot oktober 2015 hebben er drie broedplaatsbijeenkomsten plaatsgevonden. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken bewoners, raadsleden en ambtenaren nieuwe ideeën en initiatieven voor de stad.²¹ De precieze inhoud van de bijeenkomsten wordt gezamenlijk bepaald.

Wijkmanagers

Ook de gemeentelijke wijkmanagers dragen bij aan de verbinding tussen burgerinitiatieven en de gemeente. Alle 13 Amersfoortse wijken hebben een wijkmanager, waarbij sommige wijkmanagers in twee wijken werken. Uit de reflectiesessie en de interviews bleek dat de wijkmanagers zoveel mogelijk vanuit de wijk zelf werken en de nodige informatie vervolgens terugbrengen naar het stadhuis.

¹⁷ Zie: <http://www.amersfoort2014.nl/stads-cafe-zorg-in-de-buurt-omzien-naar-elkaar/>

¹⁸ Schriftelijke informatie verkregen via de raadsgriffie, d.d. 30-10-2015

¹⁹ Zie: <http://bewoners033.nl/agenda/stadscafe-rol-invloed-en-betrokkenheid-van-inwoners-bij-de-gemeente-amersfoort/>

²⁰ De informatie hierover is verkregen uit het interview met de programmamanager Bestuurlijke Ontwikkeling en uit uitnodigingen en verslagen.

²¹ Zie: <http://bewoners033.nl/broedplaats-samen-maken-we-de-stad-iets-voor-jou/> en <http://bewoners033.nl/samen-maken-we-de-stad/>

De gemeente beschrijft de rol van wijkmanagers als volgt: *‘Wijkmanagers hebben als doel om leefbaarheid, veiligheid in de wijken te bevorderen. Dit doen zij door samen met de wijk de vraagstukken te benoemen, kansen en bedreigingen te signaleren en dit te agenderen bij de gemeente en andere organisaties. Wijkmanagers sturen programma’s aan die een bijdrage aan de oplossingen van vraagstukken bieden zoals: de aanpak van overlastgevende en criminele jeugdgroepen.’*²²

3.3 Beleidsdomein Welzijn

Welzijn is het eerste beleidsdomein dat bestudeerd is. Hieronder vallen ook leefbaarheid en het vergroten van sociale cohesie. De burgerinitiatieven in dit domein spelen zich meestal, maar niet altijd, af op wijk- of buurtniveau.

3.3.1 Actief burgerschap in Welzijn.

Welzijn in de brede zin valt in de gemeente Amersfoort onder het sociale domein. In het meerjarig beleidskader Sociaal Domein Amersfoort 2015-2018 omschrijft de gemeente dit domein als *‘(...) het geheel van alle inspanningen die inwoners, maatschappelijke partners en overheid met elkaar leveren om mensen in staat te stellen deel te nemen aan de maatschappij’*.²³ Volgens dit beleidskader wil de gemeente ruimte bieden aan plannen en initiatieven van inwoners. Het gaat dan bijvoorbeeld om initiatieven die zich richten op het verbeteren van leefbaarheid in de buurt of op het ‘naar elkaar omzien’²⁴. Medewerkers van welzijnsorganisaties worden geacht initiatiefnemers te ondersteunen en te verbinden. *‘Het initiatief is aan de burger, de rol van de overheid – en de door haar gefinancierde instellingen en professionals – is die van ondersteuning en facilitering.’*²⁵

3.3.2 Vormen en Instrumenten in Welzijn

De manieren waarop de gemeente actief burgerschap in het welzijnsdomein faciliteert zijn divers.

Buurtbudget

Elke wijk ontvangt structureel jaarlijks een buurtbudget.²⁶ Dit bedrag is bedoeld om uit te geven aan initiatieven en activiteiten in de wijk. In de gemeentelijke begroting voor 2015-2018²⁷ staat dat het buurtbudget besteed kan worden aan activiteiten die als doel hebben om:

1. De leefbaarheid en sociale cohesie in buurten te behouden en vergroten.
2. Het mogelijk te maken dat bewoners meedoen.
3. Te zorgen dat inwoners zich betrokken voelen bij hun buurt en de buurtbewoners.

De omvang van het buurtbudget verschilt per wijk. Prioriteitswijken krijgen iets meer geld dan beheerwijken. Ook de wijkbeheerstichtingen Stichting Bewoners Initiatieven Amersfoort Noord en de Stichting Bewonersinitiatieven Amersfoort Midden ontvangen elk een extra subsidie van € 1.500. Voor

²² Zie: <http://www.amersfoort.nl/soesterkwartier/Wijken-Soesterkwartier-Wie-wat-waar.html>

²³ Zie: Meerjarig beleidskader sociaal domein Amersfoort 2014-2018, aangepast conform raadsbesluit 28 oktober 2014, p. 4.

²⁴ Idem, p. 6.

²⁵ Idem, p. 27.

²⁶ Zie: <http://www.amersfoort.nl/Buurtbudget.html>

²⁷ Zie: Amersfoort begroting 2015-2018, p. 144.

2015 is er in totaal € 331.200 beschikbaar voor de buurtbudgetten.²⁸ Voor de verdeling worden de regels uit 2014 gehanteerd.²⁹

Wijkbeheerteam

De buurtbudgetten worden uitgekeerd aan groepen van bewoners: de wijkbeheerteams.³⁰ Deze teams bepalen welke initiatieven wel en niet gefinancierd worden uit het budget. Voorstellen voor initiatieven of plannen kunnen bij het wijkbeheerteam worden ingediend, bijvoorbeeld via een online formulier. Activiteiten waarvoor een aanvraag wordt ingediend dienen aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de activiteiten mogen niet in strijd zijn met gemeentelijk beleid;
- de activiteiten moeten ten gunste zijn van méér bewoners dan alleen de initiatiefnemer(s);
- de bijdrage van de bewoner(s) zelf moet geëxpliciteerd worden;
- de kosten mogen niet boven de grens van redelijkheid uitkomen;
- in principe moeten activiteiten voor iedereen in het gebied toegankelijk zijn.³¹

Voorbeelden van initiatieven of activiteiten die vanuit het buurtbudget gefinancierd worden zijn buurtfeesten, kunstprojecten en activiteiten die gericht zijn op sport of beweging in de buurt.³²

De eerste wijkbeheerteams zijn in 1991/1992 door de gemeente opgericht en bestonden destijds uit professionals en inwoners.³³ Inmiddels bestaan de teams uitsluitend uit inwoners die opkomen voor de belangen van de wijk en werken aan het verbeteren van de leef- en woonomgeving. Elk team geeft een eigen invulling aan hun werkzaamheden. De rollen en activiteiten van elk team zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente. De eigenheid van de wijkbeheerteams komt terug in de benaming. Er zijn verschillende namen in omloop voor de wijkbeheerteams, zoals Bewonersnetwerk, Belangenvereniging of Wijkplatform.³⁴ Een beperkt deel (maximaal € 1.000) van het buurtbudget kan besteed worden aan organisatiekosten van het wijkbeheerteam.³⁵

Welzijnswerk

Vele projecten en initiatieven op het gebied van welzijn in de buurt worden begeleid of gefaciliteerd door welzijnsinstellingen in Amersfoort. WELZIN is hierin een van de grootste welzijnsaanbieders in de gemeente. De website van WELZIN leert dat de organisatie gericht is op maatschappelijke kwesties in brede zin: '*WELZIN is er voor mensen die een steuntje in de rug nodig hebben en voor mensen die iets voor anderen of hun eigen buurt willen doen.*'³⁶ Ook actief in de buurt is Stichting Ravelijn, een

---

²⁸ Idem

²⁹ Subsidieregeling buurtbudget 2014: 1. Het subsidieplafond 2014 voor de Subsidieregeling Buurtbudget 2014 vast te stellen op € 331.200. 2. De volgende verdeelregels vast te stellen: a) Een basisbedrag per wijk van € 6.000, waarvan maximaal € 1.000 mag worden besteed aan organisatiekosten; b) Aanvullend op het basisbedrag voor een WBT (wijkbeheerteam) € 1.000 per wijk; c) Aanvullend op het basisbedrag € 1.500 voor zowel Stichting Bewoners Initiatieven Amersfoort Noord als Stichting Bewonersinitiatieven Amersfoort Midden; d) Het resterende budget over de wijken te verdelen naar inwoneraantal, waarbij het inwoneraantal in de prioriteitswijken met een factor anderhalf wordt vermenigvuldigd. 3) De verdeelregels over 3 jaar opnieuw te evalueren. (Afkomstig uit: Raadsbesluit Subsidieregeling buurtbudget 2014, p.1.)

³⁰ Zie: <http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Wijkbeheerteams-van,-door-en-voor-de-wijkbewoners.html>

³¹ Zie: Collegevoorstel Subsidieregeling buurtbudget 2014, p. 5

³² Zie voor voorbeelden van activiteiten die met het buurtbudget gefinancierd kunnen worden www.amersfoortzuid.nl of www.onsnieuwland.nl

³³ Zie: Collegevoorstel De Samenwerking met de WBT's 2010 p. 1.

³⁴ Zie: <http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Wijkbeheerteams-van,-door-en-voor-de-wijkbewoners.html>

³⁵ Zie: Raadsvoorstel subsidieregeling buurtbudget 2014, p.1.

³⁶ Zie: <http://www.welzin.nl/over-welzin/>

welzijnsorganisatie die vraag en aanbod op het gebied van maatschappelijke inzet bij elkaar brengt.³⁷ Ravelijn richt zich onder meer op vrijwilligerswerk en informele zorg.

De welzijnsorganisaties ontvangen vanuit de gemeente subsidie om ondersteuning te leveren.³⁸ Indien nodig kan de welzijnsorganisatie fungeren als een tussenpersoon tussen de actieve bewoners/vrijwilligers en de gemeente. In de herstelbegroting 2015-2018 formuleert de gemeente de opdracht aan welzijnsorganisaties als volgt:

*'Wij willen dat Amersfoort een samenhangend aanbod van zorg- en welzijnsvoorzieningen biedt dat aansluit bij de mogelijkheden en behoeften van inwoners. Dat mag en kan per wijk verschillend zijn. Mensen worden ondersteund zodat zij zelfstandig kunnen (blijven) wonen en in het sociaal en maatschappelijk leven kunnen meedoen.'*³⁹

Maatschappelijke overname van gemeentelijke voorzieningen

De gemeente Amersfoort geeft bewoners de mogelijkheid tot maatschappelijk zelfbeheer van (voorheen) gemeentelijke voorzieningen. Daarbij is er vaak nog wel sprake van samenwerking tussen gemeente en het burgerinitiatief dat dit beheer op zich genomen heeft. Een voorbeeld is de maatschappelijke overname van activiteitencentra (buurthuizen). De gemeente is namelijk gestopt met de subsidieverstrekking aan deze centra, waarna een aantal hiervan zijn overgenomen door bewoners. De gemeente biedt bij maatschappelijke overname tijdelijke (financiële) ondersteuning. De nieuwe centra dienen te passen bij de gemeentelijke ambities: *'De activiteiten in het centrum zijn gericht op en sluiten aan bij de behoefte van wijkbewoners: maatwerk.'*⁴⁰ Criteria voor maatschappelijk vastgoed zijn in ontwikkeling.⁴¹

3.3.3 De praktijk van bewoners

Om een beeld te krijgen van de praktijk van dit beleidsdomein is voor dit rekenkameronderzoek een focusgroep belegd. Hiervoor zijn, mede op basis van suggesties vanuit de ambtelijke organisatie, een aantal actieve burgers uitgenodigd om van gedachten te wisselen over hun initiatief en hoe ze met de gemeente te maken hebben (gehad). In bijlage 2 is een lijst opgenomen van welke initiatieven voor deze groep zijn benaderd en wie daarvan hebben deelgenomen. Diverse van deze buurt- en burgerinitiatieven richten zich op ontmoeting en activiteiten in de wijk, of bieden een platform voor uitwisseling van hulp of diensten tussen buurtbewoners. Een deel van deze initiatieven is gericht op bepaalde doelgroepen, zoals senioren of allochtone vrouwen. Eén van de deelnemers is lid van een wijkbeheerteam. Ten slotte was ook iemand aanwezig die een project uitvoert dat een mengvorm is van eigen initiatief en een gemeentelijke opdracht. Dit project, Vitale wijken Schothorst en Stadshart, is er op gericht om de eigen kracht en zelfredzaamheid van buurtbewoners te vergroten.

Relatie met de gemeente

De initiatieven die deelnamen aan de focusgroep hebben op verschillende manieren met de gemeente te maken. In sommige gevallen verloopt het contact voornamelijk via een medewerker van een welzijnsorganisatie die de taak heeft om buurtprojecten te ondersteunen. In andere gevallen heeft het initiatief geen contact met een welzijnsorganisatie en wel – incidenteel – rechtstreeks met de gemeente

³⁷ Zie: www.ravelijn.nl

³⁸ Zie: Openbaar subsidieregister 2015

³⁹ Zie: Amersfoort begroting 2015-2018

⁴⁰ Zie: Raadsinformatiebrief 2013-74: Realisatie Activiteitencentra

⁴¹ Zie: <https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/meeting.cgi?action=view/id=2797>

(vooral met ambtenaren, soms ook met raadsleden en incidenteel met een wethouder). De voorzitter van één van de aanwezige initiatieven heeft een gemeentelijk pand overgenomen voor het symbolische bedrag van één euro. Hier is nu een wijkonderneming gevestigd waar diverse activiteiten plaatsvinden. Aan deze overname is veel overleg met de gemeente vooraf gegaan. Inmiddels wordt met de gemeente samengewerkt en worden ervaringen uitgewisseld. Hoewel er sprake is van nauwe samenwerking met de gemeente, ontvangt deze onderneming geen gemeentelijke subsidie. Bij veel van de overige aanwezige initiatieven gaat het contact met de gemeente juist voornamelijk over geld. Eén van de aanwezige initiatieven, inmiddels een zelfstandige vrijwilligersorganisatie, kreeg ooit structurele gemeentelijke subsidie. Deze is op een bepaald moment beëindigd, waardoor het project in het nauw kwam. Inmiddels ontvangt de organisatie weer incidentele subsidie. Het aanwezige wijkbeheerteam ontvangt structureel gemeentelijke subsidie in de vorm van een buurtbudget om te verdelen over initiatieven in de wijk. Eén van de aanwezige initiatieven wordt op hun beurt deels gefinancierd vanuit een buurtbudget.

Het bestaan van buurtbudgetten wordt gewaardeerd door de deelnemers aan de focusgroep. Deze budgetten bieden de buurt de mogelijkheid om zelf te kiezen welke buurtactiviteiten financiële steun moeten krijgen. De deelnemers zien nog wel punten voor verbetering. De selectieprocedure zou soms wat transparanter kunnen. Ze hebben behoefte aan meer informatie over de motieven om het ene initiatief wel geld te geven en een andere niet. Ook is er behoefte aan meer informatie over de besluitvorming zelf en over de representativiteit van de beslissers. Volgens de deelnemers aan de focusgroep is het van belang dat buurtbewoners het gevoel hebben dat het buurtbudget werkelijk van en voor hen is. Daarom moet volgens hen zo duidelijk mogelijk zijn wat er met het geld gebeurt.

3.3.4 Waardering voor de rol van de gemeente

De deelnemers aan de focusgroep zijn positief én kritisch over de manier waarop de gemeente burgerinitiatieven faciliteert. Aan de ene kant zien ze dat de gemeente probeert in gesprek te gaan en te luisteren naar de behoefte van initiatiefnemers. Zij zien dat de gemeente zoekt naar een nieuwe rol en een andere verhouding tussen overheid en stad. Ook in dit leerproces werkt de gemeente samen met actieve inwoners van Amersfoort. Zoals het initiatief dat middels 'maatschappelijke overname' een pand heeft overgenomen van de gemeente, waarin nu allerlei activiteiten plaatsvinden. Dit initiatief werkt nauw samen met de gemeente en deelt ervaringen, om zo gezamenlijk te leren. Hierin komt de nieuw gekozen rol van de gemeente goed naar voren.

Aan de andere kant zien de deelnemers ook verbeterpunten. Een deel van het gemeentelijk apparaat begint op een andere manier te werken en heeft al een andere houding ten opzichte van actieve bewoners. Maar de deelnemers merken ook dat binnen het gemeentelijk apparaat nog lang niet alle ambtenaren zich deze nieuwe manier van werken eigen hebben gemaakt. Zij werken nog op de oude manier. Sommige initiatieven hebben last van lange wachttijden en het strikt vasthouden aan procedures en andere formaliteiten. De gemeentelijke organisatie loopt daarmee volgens de deelnemers niet in de pas met de ontwikkelingen in de stad. Zij raden de gemeente aan te zorgen voor meer daadkracht van ambtenaren en om af te stappen van de bestuurslogica. Ambtenaren moeten zich in hun ogen niet verschuilen achter procedures en regels en moeten zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen. De respondenten zouden graag zien dat de logica van de stad gevolgd wordt: ga de wijk in om argumenten te verzamelen en te beslissen. Meer de goede dingen doen, dan de dingen goed doen.

Sommige deelnemers vinden het lastig om een nauwe relatie met de gemeente op te bouwen. Daarvoor beleven zij een te snelle wisseling van ambtenaren en leeft het beeld dat ambtenaren ook niet de tijd hebben om zich goed te verdiepen in initiatieven. De deelnemers zouden graag zien dat de gemeente echt zou luisteren naar de bewoners en aandacht zou hebben voor wat er in de wijken gebeurt. Zij raden aan de vertrouwensband te versterken en te zorgen voor vorming van en deelname aan netwerken. Zij zouden graag een proactieve houding bij de gemeente zien door op de initiatieven af te stappen en niet te wachten tot de initiatieven de gemeente opzoeken.

Daarnaast geven de deelnemers aan dat er nog te weinig gekeken wordt naar de maatschappelijke meerwaarde van initiatieven. Zij verbazen zich erover dat projecten die mooie resultaten boeken, of die goed passen in het beleid, toch afgewezen worden bij subsidieaanvragen. Als voorbeeld wordt het Ontmoetingscentrum Entree genoemd, een centrum dat zich voornamelijk richt op de ontwikkeling van vrouwen en kinderen uit diverse culturen.

3.4 Beleidsdomein duurzaamheid, groen en leefomgeving

3.4.1 Actief burgerschap in duurzaamheid, groen en leefomgeving

Ook in het beleidsdomein duurzaamheid, groen en leefomgeving (milieu) is het de ambitie van de gemeente om samen te werken met de bewoners, instellingen en bedrijven.⁴² Dit is in overeenstemming met de algemene ambitie uit het coalitieakkoord.

Op het gebied van leefomgeving heeft de gemeente een aantal wettelijke taken. Die betreffen bijvoorbeeld de controle op milieunormen of op afvalverwerking. In de uitvoering van deze taken heeft de gemeente een zeer grote, sturende rol te vervullen en is er geen ruimte voor initiatieven van bewoners.⁴³ Echter, wanneer het gaat om invulling van groengebieden of experimenten op het gebied van duurzaamheid, dan is er meer ruimte voor samenwerking tussen gemeente en burgers. Bij deze onderwerpen neemt de gemeente zich nadrukkelijk voor te luisteren naar burgers en met hen samen te werken en hen te ondersteunen. Hier is geen sprake van een sturende, maar van een ondersteunende rol. Een voorbeeld van deze manier van samenwerken is de totstandkoming van de Groenvisie.⁴⁴ Bewoners drongen erop aan dat de gemeente duurzaamheid, groen en leefomgeving/milieu een speerpunt van het beleid zou maken. Dit heeft geresulteerd in een beleidsambitie die via co-creatie tot stand is gekomen. Deelnemende bewoners en gemeente hebben afgesproken samen te werken op de gebieden van klimaatbestendigheid, ecologie, bomen, recreatief groen, eetbaar groen, groenbeheer en water.

3.4.2 Vormen en instrumenten in duurzaamheid, groen en leefomgeving

Het coalitieakkoord besteedt nadrukkelijk aandacht aan duurzaamheid en groen.⁴⁵ Met instrumenten in de vorm van budgetten voor uitvoering van initiatieven en in de vorm van ambtelijke hulp bij het

---

⁴² Zie: Raadsvoorstel 'Invulling duurzaamheidsafspraken Coalitieakkoord 'samen maken we de stad', p. 2.

⁴³ Zie: Toekomstagenda milieu, 2014-2020, p. 29.

⁴⁴ <http://www.amersfoort.nl/groenvisie.html?highlight=groenvisie>; <http://groenvisieamersfoort.nl/wordpress/>

⁴⁵ Zie: 'Samen maken we de stad', Coalitieakkoord 2014-2018, p. 6 en p. 9

opzetten en voortzetten van duurzame en groene ondernemingen en initiatieven worden de burgerinitiatieven in dit domein ondersteund.

Begin 2015 heeft het college naar aanleiding van een raadsvoorstel besloten € 500.000 beschikbaar te stellen voor de stimulering en financiële ondersteuning van initiatieven en projecten die bijdragen aan het invullen van de duurzaamheidsambities van de gemeente.⁴⁶ Deze middelen worden ingezet voor drie typen projecten:

- Het Toekomstfonds, voor initiatieven en projecten die de duurzaamheidsagenda ondersteunen. Deze projecten worden beoordeeld door een externe commissie die onder andere kijkt naar de opschaal mogelijkheden naar de regio. Per project kan maximaal € 50.000,- aangevraagd worden.
- Een jaarlijkse prijsvraag voor het bedrijfsleven voor de aanpak van een duurzaamheidsvraagstuk. De prijs wordt uitgereikt aan een bedrijf dat het voorstel ook gaat realiseren.
- Ondersteuning van kleine initiatieven (experimenten) waarvan nog moet blijken of ze een substantiële bijdrage kunnen leveren in de toekomst.

Voor de ontwikkeling van de Groenvisie was initieel 700 uur ambtelijke ondersteuning beschikbaar gesteld evenals € 30.000 voor het extern faciliteren en begeleiden van het ontwikkelingsproces.⁴⁷ Om de Groenvisie in de komende maanden te voltooien is begin september 2015 besloten 300 uur extra ambtelijke ondersteuning beschikbaar te stellen.⁴⁸ De uitvoering van de Groenvisie dient binnen de bestaande budgetten plaats te vinden.⁴⁹ Hetzelfde geldt voor het ruimte maken voor zelfbeheer door bewoners.⁵⁰

Ook op het gebied van leefomgeving/milieu stelt de gemeente budget beschikbaar voor het stimuleren en faciliteren van initiatieven uit de stad. Zo is er € 10.000 per jaar beschikbaar voor initiatieven op het gebied van hergebruik en preventie.⁵¹ Het Milieu Uitvoeringsprogramma 2014-2015 laat zien dat de gemeente daarnaast op tal van terreinen praat en samenwerkt met bewoners.⁵² Dit gebeurt bijvoorbeeld op het terrein van natuur- en milieueducatie, bij het in kaart brengen van diersoorten met vrijwilligers, bij de bestrijding van zwerfafval en over de scheiding van afval.⁵³

3.4.3 De praktijk van bewoners

Ook voor dit domein is voor dit rekenkameronderzoek een focusgroep belegd. Hiervoor zijn diverse initiatieven en actieve burgers op het gebied van duurzaamheid, milieu en groen uitgenodigd. De lijst met genodigden is te vinden in bijlage 2. De deelnemers aan de focusgroep over het beleidsdomein duurzaamheid, groen en leefomgeving houden zich bezig met de ontwikkeling en het onderhoud van groengebieden binnen en rond de stad en de ontwikkeling, aanmoediging en ondersteuning van duurzame ondernemingen. De aard van de samenwerking met de gemeente is zeer uiteenlopend. Er zijn initiatieven met één of meer ambtenaren in het bestuur. Er zijn initiatieven die geïnitieerd zijn door

⁴⁶ Zie: Raadsvoorstel en collegebesluit: 'invulling duurzaamheidsafspraken Coalitieakkoord 'samen maken we de stad', p. 1

⁴⁷ Zie: Collegebesluit Uitvoering Motie Ontwikkeling Groenvisie Amersfoort

⁴⁸ Zie: Collegebesluit Verzoek om extra ambtelijke inzet voor voltooiing Groenvisie

⁴⁹ Zie: initiatiefvoorstel 'Kaders voor de Groenvisie' p. 9.

⁵⁰ Idem; <http://www.amersfoort.nl/4/groenestad/Wat-kunt-u-zelf-doen-voor-de-Groene-Stad.html>

⁵¹ Zie: toekomstagenda milieu 2014-20 p. 35.

⁵² Zie: Milieu Uitvoeringsprogramma 2014-2015

⁵³ Zie ook Programma zwerfafval 2015-2022

de gemeente en vervolgens worden uitgevoerd door vrijwillige bewoners. Bij andere initiatieven verleent de gemeente ondersteuning via een tussenpersoon en/of via financiering.

De deelnemers signaleren dat er de afgelopen jaren veel veranderd is in de samenwerking met de gemeente. Voorheen werden bewoners pas in een laat stadium geïnformeerd over gemeentelijke plannen, wat het draagvlak niet ten goede kwam. Tegenwoordig worden bewoners in een veel eerder stadium betrokken of haakt de gemeente in op een initiatief van bewoners. De deelnemers geven aan dat de samenwerking steeds soepeler verloopt. De contacten met de gemeente worden doorgaans gekenmerkt door transparantie, gelijkwaardigheid en vertrouwen. Deelnemers die structurele contacten met ambtenaren hebben, bijvoorbeeld met de ambtenaren met een bestuurslidmaatschap, bemerken het voordeel van het netwerk van die ambtenaren en de kennis die zij meebrengen over de werkwijze van de gemeente. Sommigen deelnemers geven aan dat zij van dat laatste nog wel meer gebruik zouden willen maken.

3.4.4 Waardering voor de rol van de gemeente

Het is duidelijk dat de deelnemers zich serieus genomen en gewaardeerd voelen door de gemeente. De initiatiefnemers en meedenkers voelen zich een gelijkwaardige gesprekspartner. De deelnemers waarderen het ook dat de gemeente zich opstelt als een lerende organisatie. Ze zien de pogingen die gedaan worden om echt anders te werken.

Naast deze positieve signaleringen zijn er ook kritiekpunten gegeven door de deelnemers aan de focusgroep. Twee deelnemers zeggen zich zorgen te maken over beslissingen van de gemeente in gevallen waarbij verschillende belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen. Eén hiervan benadrukt dat de gemeente het duurzaamheidsbeleid moet vasthouden en durven uitvoeren, ook als een andere koers meer geld oplevert. Het andere voorbeeld is het bestaan van een hondenuitlaatgebied in de ecologische verbindingzone van het Valleikanaal. Deze zone wordt door een groep vrijwilligers zorgvuldig onderhouden ten behoeve van het behoud van preciaire flora en fauna. Dat staat op gespannen voet met loslopende honden en hun uitwerpselen. Beide deelnemers benadrukken het belang van consequent beleid. Voor de betrokken bewoners is het lastig te begrijpen dat de gemeente enerzijds hun initiatief steunt en anderzijds een beslissing neemt die daar strijdig mee is.

De deelnemers aan de focusgroep maken zich ook lichtelijk zorgen over de duurzaamheid van de inzet van de gemeente bij burgerinitiatieven in dit beleidsdomein. Ze zien dat de gemeente makkelijk aanhaakt bij nieuwe initiatieven. De zorgen zitten in de bestending: blijft de gemeente ook betrokken op de langere termijn? En hebben de betrokken ambtenaren ideeën over hoe op de langere duur burgerinitiatieven ondersteund kunnen worden, vragen de deelnemers zich af. De gemeente moet in de ogen van de deelnemers ook niet te makkelijk denken over de bereidheid van mensen om zich in te zetten. Ze geven aan dat er momenteel tal van initiatieven zijn, maar tegelijkertijd zijn er ook heel veel mensen die geen initiatief nemen. Het is voor de deelnemers niet helder of de gemeente ook iets doet om meer bewoners te betrekken bij het beleid gericht op duurzaamheid, groen en leefomgeving.

3.5 Beleidsdomein Veiligheid

3.5.1 Actief burgerschap in Veiligheid

Het gemeentelijk beleidskader voor veiligheid is neergelegd in het Programma Veiligheid 2015-2018. Eén van de uitgangspunten in dit programma is dat naast de overheid ook bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen een eigen verantwoordelijkheid hebben in het vergroten en versterken van veiligheid. Bewoners kunnen volgens het programma vooral een rol vervullen in het vergroten van de 'heterdaadkracht'. Met het melden van verdachte situaties kunnen zij de politie helpen. Bewoners leveren ook een bijdrage aan het terugdringen van misdrijven via preventie (bv van woninginbraken) en via vroegsignalering (bijvoorbeeld bij radicalisering).⁵⁴

3.5.2 Vormen en instrumenten in Veiligheid

Inwoners van Amersfoort kunnen helpen bij het vergroten van de veiligheid via Burgernet, Whatsapp groepen en door veiligheidsambassadeur of Buurtvader te worden.

Burgernet

Burgernet is een netwerk van de politie en gemeente waaraan inwoners kunnen deelnemen. De politie kan een Burgernetactie starten na bijvoorbeeld een beroving. In 2014 waren bijna 14.000 mensen aangesloten bij Burgernet (9,3% van de inwoners).⁵⁵ Bewoners die aangesloten zijn bij Burgernet krijgen een bericht op hun mobiele telefoon om uit te kijken naar een persoon of een voertuig. Informatie kunnen zij rechtstreeks doorgeven aan de meldkamer van de politie.⁵⁶

Veiligheidsambassadeurs

Eind 2014 telde de gemeente Amersfoort 420 veiligheidsambassadeurs.⁵⁷ Veiligheidsambassadeurs zetten zich in voor de veiligheid in de buurt. Zij zijn extra alert op verdachte situaties, melden problemen, geven veiligheidstips aan de buurtbewoners, nemen initiatieven om de buurt veiliger te maken en denken mee met gemeente en politie. Wat een veiligheidsambassadeur exact doet, hangt af van wat hij/zij kan én wil.⁵⁸

Whatsapp groepen

Via Whatsapp groepen maken buurtbewoners elkaar attent op zaken die spelen in de buurt. Zo kunnen ze samen een oogje in het zeil kunnen houden en sneller verdachte situaties melden bij de politie. De gemeente Amersfoort en de politie juichen dit initiatief toe. Ze hebben een flyer gemaakt met concrete informatie, tips en trucs over het gebruik van een Whatsapp groep.⁵⁹

Buurtvaders

Ook de Buurtvaders zijn een initiatief van bewoners, namelijk van de Stichting Marokkaanse Ouderraad (SMOR). Het initiatief is rond 2003 opgericht en ongeveer twee jaar later ondergebracht bij Welzijn, voorheen Stichting Welzijn Amersfoort. Voor de coördinatie is 12 uur per week beschikbaar.

⁵⁴ Zie: Programma Veiligheid 2014-2018, p. 13 en p. 23

⁵⁵ Idem, p. 23

⁵⁶ Idem, p. 23

⁵⁷ Zie: Programma Veiligheid 2014-2018, p. 23

⁵⁸ <http://www.amersfoort.nl/4/veiligheidsambassadeurs/Wat-doet-een-veiligheidsambassadeur.html>

⁵⁹ <http://www.amersfoort.nl/whatsapp-groep.html>

Buurtvaders zijn vrijwilligers die toezicht houden; zij helpen de openbare orde te handhaven en zijn aanspreekpunt op straat.⁶⁰ Ze zijn actief in vijf wijken in Amersfoort. In september 2015 waren er 25 buurtvaders actief. Buurtvaders lopen één keer per week hun ronde in hun wijk. Iedere dag wordt er in een andere wijk gelopen door buurtvaders uit die wijk. Tijdens hun ronde beantwoorden ze vragen van jongeren en andere bewoners en indien nodig verwijzen ze door naar de hulpverlening. Daarnaast houden de Buurtvaders toezicht bij speciale gelegenheden, zoals buurtfeesten, Oud en Nieuw, sportevenementen en dergelijke. Waar nodig bemiddelen de Buurtvaders bij ruzie of overlast.

3.5.3 De rol van de gemeente en van de politie

Bij de ondersteuning van actieve bewoners op het gebied van veiligheid richt de gemeente zich op alle inwoners van Amersfoort en specifiek op bewoners die al actief zijn, zoals veiligheidsambassadeurs en Burgernetleden.⁶¹ Inwoners worden bijvoorbeeld gestimuleerd lid te worden van Burgernet of om veiligheidsambassadeur te worden. Eenmaal veiligheidsambassadeur worden inwoners ondersteund via nieuwsbrieven, voorlichtingsavonden en bijeenkomsten over specifieke onderwerpen. Een voorbeeld van een specifiek onderwerp is een bijeenkomst over het aanspreken van buurtbewoners of het brengen van een bezoek aan het klantencontactcentrum van de gemeente. Samen met de politie worden workshops 'Signaleren en Observeren' georganiseerd. De gemeente ondersteunt ook initiatieven die veiligheidsambassadeurs zelf nemen. Zo wilde onlangs een groep ambassadeurs in Amersfoort-Zuid een pagina publiceren in de buurtkrant die met een oplage van 10.000 exemplaren in de buurt wordt verspreid. De gemeente heeft hen voorzien van de benodigde informatie en van het drukwerk ter verspreiding. Ook is er vanuit de gemeente een toolkit beschikbaar voor veiligheidsambassadeurs die in hun buurt een informatieavond willen houden over veiligheid.

Bij de ondersteuning van actieve bewoners is de rol van de politie aanvullend op die van de gemeente en specifiek gericht op veiligheid. Wanneer de gemeente bijvoorbeeld een bijeenkomst organiseert, dan verzorgt de politie het onderdeel dat over veiligheid gaat. De manier waarop wijkagenten samenwerken met actieve bewoners verschilt van agent tot agent. Sommige agenten zijn bijvoorbeeld lid van een Whatsapp groep, andere niet. Ook de intensiteit van contact met de buurt verschilt per agent en per buurt. De gemeente probeert de wederkerigheid tussen wijkagent en buurt wel te stimuleren maar de gemeentelijke invloed is beperkt, bijvoorbeeld op de inzet van wijkagenten.

3.5.4 De praktijk van bewoners en de waardering voor de rol van de gemeente

Ook voor het domein Veiligheid is een focusgroep belegd. In eerste instantie zijn diverse veiligheidsambassadeurs uitgenodigd. Na een verdere zoektocht zijn via Welzin ook de Buurtvaders benaderd. Tevens zijn twee initiatieven die verhinderd waren voor de focusgroep Welzijn uitgenodigd.

Het bleek lastig om de veiligheidsambassadeurs te bereiken. Vanuit de ambtelijke organisatie zijn vier namen aangeleverd aan wie een uitnodiging is gestuurd. Twee veiligheidsambassadeurs hebben zich vervolgens aangemeld voor de focusgroep over veiligheid. Via internet is contact gelegd met nog een veiligheidsambassadeur, die niet aanwezig kon zijn. De twee veiligheidsambassadeurs die aanwezig

⁶⁰ <http://www.welzin.nl/in-de-wijk/klimaat-op-straat/buurtvaders/>

⁶¹ Programma Veiligheid 2015-2018; telefonische interviews.

zouden zijn bij de focusgroep moesten helaas op het laatste moment afzeggen. Daardoor komt het perspectief van veiligheidsambassadeurs in de praktijk niet aan de orde in dit rapport.

Aan de focusgroep hebben twee Buurtvaders deelgenomen. De buurtvaders lopen vrijwillig één avond per week door de wijk om jongeren aan te spreken op hun gedrag. Voorheen ontvingen ze hiervoor een vrijwilligersvergoeding. Tot en met 2012 bedroeg deze vergoeding € 500. In 2013 werd dit bedrag gehalveerd naar € 250. Sinds 2014 krijgen de Buurtvaders geen vergoeding meer. Dat heeft ervoor gezorgd dat er 10 Buurtvaders zijn gestopt. Aanvankelijk werden de Buurtvaders jaarlijks door de burgemeester uitgenodigd voor een lunch. Dat gebeurt tot hun spijt niet meer. Bij specifieke evenementen wordt of door de gemeente of door de politie een beroep gedaan op de Buurtvaders. De Buurtvaders geven aan er trots op te zijn dat de gemeente op dit soort momenten een beroep op hen doet.

De Buurtvaders geven aan dat er tussen Buurtvaders en veiligheidsambassadeurs wel contact is maar dat dit incidenteel is en vooral buurt- en persoonsgebonden. Ze geven aan dat zij breder werken dan de veiligheidsambassadeurs en niet alleen kijken naar veiligheid. Zo gaan zij in gesprek met jongeren die overlast veroorzaken. Ze kijken wat er aan de hand is en helpen bij het zoeken naar oplossingen. De coördinator van de Buurtvaders is op de hoogte van voorzieningen die er zijn voor jongeren. Hij heeft bijvoorbeeld contacten met het wijkteam en kan daarom gericht doorverwijzen. De boodschap van de Buurtvaders aan de jongeren is: wij zijn er om jullie te helpen, wij zijn geen rechterhand van de politie. Door dat ook in praktijk te brengen, winnen ze het respect van de jongeren.

Volgens de respondenten is de betaalde coördinator een voorwaarde voor de continuïteit van de Buurtvaders. Er is iemand nodig die stimuleert om de rondes te blijven lopen, om het werk te blijven doen. 'Als je het loslaat, dan houdt het op,' geven ze aan.

3.6 Ondersteuning van actief burgerschap

Dit onderzoek richt zich ook op de partijen die actief burgerschap in Amersfoort ondersteunen. Kernvraag hierbij is hoe de relatie van deze ondersteunende partijen met de gemeente eruit ziet. Om hier meer zicht op te krijgen is er een aparte focusgroep voor deze ondersteunende partijen belegd. Hieronder worden organisaties of instellingen verstaan die via het verspreiden van informatie en/of de inzet van medewerkers bewoners kunnen ondersteunen bij het opzetten of uitwerken van een eigen initiatief of idee. Voorbeelden zijn woningbouwcorporaties, welzijnsinstellingen en informatie- of steunpunten. Er zijn drie welzijnsinstellingen uitgenodigd, te weten Welzin, Ravelijin en Stichting Present. Van alle drie was een vertegenwoordiger aanwezig. Voorts was één van de twee genodigde woningcorporaties, de Alliantie, aanwezig. Ook nam een bestuurslid van ondersteunend burgerinitiatief Bewoners033.nl deel. Tevens waren twee wijkmanagers van de gemeente uitgenodigd. Zij konden helaas niet aanwezig zijn. Een lijst met genodigden en deelnemers aan de focusgroep is te vinden in bijlagen 2 en 4.

Diverse vormen van ondersteuning

De manier waarop de deelnemers aan de focusgroep actief burgerschap ondersteunen is divers. Bewoners die met ideeën komen worden bijvoorbeeld geholpen bij de uitvoering daarvan. Deze hulp kan bestaan uit even meedenken, maar kan ook verder gaan, bijvoorbeeld door te helpen bij het schrijven van een subsidieaanvraag. Verschillende van de aanwezige organisaties vervullen ook een

bemiddelende rol. Ze brengen bijvoorbeeld vraag en aanbod van vrijwilligers bij elkaar. Of ze brengen actieve bewoners met elkaar in contact. Soms, bijvoorbeeld in wijken met veel sociale woningbouw, proberen de ondersteuners naar eigen zeggen ook mensen te stimuleren meer verantwoordelijkheid te nemen voor hun leefomgeving. Tot slot zijn er ook organisaties die actieve bewoners (vrijwilligers) begeleiden, onder meer via trainingen en cursussen.

Verschillende snelheden binnen de gemeente

Voor dit rekenkameronderzoek is in de focusgroep met ondersteuners gesproken over hun ervaringen met de gemeente in relatie tot actief burgerschap. De ondersteuners gaven tijdens deze bijeenkomst aan te merken dat de visie en de houding van de gemeente aan het veranderen is. Men valt op dat de gemeente steeds meer gericht is op samenwerking en niet altijd en niet automatisch de leidende rol op zich neemt. De deelnemers aan de focusgroep hebben waardering voor deze veranderende houding. Ze merken ook dat de gemeente zich nog midden in het veranderingsproces bevindt en dat dit proces zich niet in het gehele gemeentelijk apparaat in gelijke mate voltrekt. De deelnemers aan de focusgroep merken op dat ze enerzijds te maken hebben met ambtenaren die enthousiast samenwerken met allerlei verschillende partijen in de stad. En dat ze anderzijds in hun werk ambtenaren tegenkomen die nog werken volgens de oude patronen. Met name de deelnemer van Bewoners033.nl heeft de indruk dat de samenwerking met bewoners op cruciale momenten wordt opgeschort. Dit is volgens hem gebeurd bij de gesprekken rondom de bezuinigingen. Eén van de wethouders noemde dit ook in het interview dat met haar gehouden is. Ze gaf dit als voorbeeld van een situatie waarbij het samenwerken met de stad nog niet goed was gegaan.

Duurzaam actief burgerschap

Niet alle deelnemers aan de focusgroep van ondersteuners waren tevreden over de manier waarop de gemeente haar visie op de participatiemaatschappij op dit moment in de praktijk brengt. De deelnemers hebben de indruk dat er binnen de gemeente nog te weinig nagedacht is over de consequenties hiervan in de concrete praktijk van vrijwilligers, professionals en ondersteuners. Als voorbeeld worden de wijkteams genoemd. Deze teams moeten afschalen: ze moeten de oplossing van problemen samen met de burger zo dicht mogelijk bij die burger zoeken. Dat betekent bijvoorbeeld dat ze moeten zoeken naar oplossingen in vrijwilligerswerk. Daardoor wordt er volgens de deelnemers een groter beroep gedaan op vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties, maar ook op burgerinitiatieven, zoals burenhulp. Om dat op te kunnen vangen is duurzame ondersteuning van vrijwilligers en burgerinitiatieven nodig. Het is niet voldoende tijdelijk ondersteuning te bieden bij het ontstaan van een initiatief. De deelnemers hebben de indruk dat de gemeente in de veronderstelling is dat actieve bewoners (op termijn) in staat zijn geheel zelfstandig, kosteloos en zonder professionele ondersteuning activiteiten structureel uit te voeren. Actieve bewoners kunnen en doen veel, maar willen volgens de deelnemers meestal geen financiële eindverantwoordelijkheid op zich nemen. Tegelijkertijd geven de ondersteuners aan dat zij van mening zijn dat als de gemeente het serieus meent om samen te werken met de stad, dat dan niet alleen de verantwoordelijkheid, maar ook de zeggenschap moet worden overgedragen.

Actief burgerschap is niet gratis

Volgens de ondersteuners heeft de gemeente dus onvoldoende oog voor de structurele ondersteuning van actieve bewoners. Dit is zeker het geval in wijken waar relatief weinig burgerinitiatieven zijn, zoals wijken met veel sociale huurwoningen. De deelnemers hebben het idee dat de gemeente ervan uitgaat dat initiatieven alleen bij de opstart subsidie nodig hebben en dat het dan op een gegeven moment vanzelf zal gaan. Zou dat vervolgens niet lukken, dan lijkt de gemeente ervan uit te gaan dat de maatschappelijke organisaties zonder extra middelen vanuit de gemeente de ondersteuning op zich

nemen. Ook de tegenwoordige tijdelijkheid van subsidies voor instellingen verhoudt zich volgens de deelnemers slecht tot duurzame ondersteuning van actief burgerschap. De gemeente verwacht volgens de deelnemers dat vermogensfondsen⁶² voor financiering kunnen zorgen. De ervaring van de deelnemers is echter dat fondsen duurzame ondersteuning de taak van de gemeente achten. De ondersteuners zien dat waar de gemeente zich terugtrekt (het risico ontstaat dat) niemand anders de ondersteuning van burgerinitiatieven op zich neemt.

Tips voor de gemeente

De ondersteuners die deelgenomen hebben aan de focusgroep raden de gemeente aan niet alleen groot te denken, maar ook af te dalen naar het niveau van de individuele bewoner. En zich af te vragen wat mensen nodig hebben om blijvend actief te zijn en een steentje bij te dragen. De gemeente zou zich ook af moeten vragen hoe deze bewoners het hoofd boven water moeten houden wanneer de overheid terugtreedt. De ondersteuners hebben voorts behoefte aan goed opdrachtgeverschap, waarbij keuzen over de besteding van geld overeenkomen met de visie en ambities van de gemeente. Het verder ontschotten binnen het ambtelijk apparaat kan daarbij volgens de deelnemers behulpzaam zijn.

---

⁶² Bedoeld worden hier fondsen zoals het Oranjefonds, het VSB-fonds of andere lokale of regionale vermogensfondsen.

4 AmersfoortPanel

Naast het kwalitatieve veldwerk is er ook kwantitatief onderzoek uitgevoerd met behulp van het AmersfoortPanel. Via dit panel was het mogelijk om een groot aantal inwoners te bevragen over hun maatschappelijke inzet. De enquête bestond uit drie vragen. De eerste vraag had betrekking op de maatschappelijke betrokkenheid van de respondent. Het antwoord op deze vraag leidde naar de tweede vraag. Deze vraag sloot aan bij de wijze van maatschappelijke betrokkenheid van de respondent. De derde vraag was weer een algemene vraag die door alle respondenten is beantwoord. Deze vraag had betrekking op de wijze waarop de gemeente inwoners kan activeren om te participeren.

De vragenlijst is in de eerste week van september 2015 uitgezet. Dit leverde 1948 ingevulde en bruikbare vragenlijsten op.⁶³

4.1 Actief of niet?

De antwoorden op de eerste vraag laten zien op welke wijze de respondenten maatschappelijk actief zijn. Zie tabel 4.1. Van de respondenten is 41,5% actief ofwel bij een vrijwilligersorganisatie (33,8%), of in de buurt (7,7%). Meer dan de helft van de respondenten (58,5%) zegt niet maatschappelijk actief te zijn.

Tabel 4.1: Verdeling maatschappelijke betrokkenheid		
<i>Vraag 1: welke omschrijving past het best bij u? (één antwoord mogelijk) [als u meer antwoorden zou kunnen aanvinken, vink dan het antwoord aan waar u het meeste belang aan hecht]</i>	N	%
0 Ik doe vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij een sportclub of maatschappelijke organisatie.	659	33,8
0 Ik ben nu niet maatschappelijk actief, maar ik zou dat (misschien) wel willen.	343	17,6
0 Ik ben nu niet maatschappelijk actief, maar ik ben dat in het verleden wel geweest.	340	17,5
0 Ik ben nu niet maatschappelijk actief en dat vind ik prima zo.	306	15,7
0 Ik ben een actieve buurtbewoner. Ik ben actief betrokken bij activiteiten voor de wijk of stad.	150	7,7
0 Ik ben nu niet maatschappelijk actief, want dat is voor mij onmogelijk.	150	7,7
	1948	

4.2 Mogelijkheden tot vergroting actief burgerschap

Aan de respondenten die bij de eerste vraag hebben geantwoord dat ze niet maatschappelijk actief zijn, is gevraagd wat de gemeente zou kunnen doen om hen te motiveren actief te worden.

Categorie: Niet actief, misschien wel bereid actief te worden (tabel 4.2)

Van de respondenten antwoordde 17,6% dat ze niet maatschappelijk actief zijn, maar misschien wel actief zouden willen worden. Van hen gaf 61,5% aan dat ze 'er nog nooit bij stil hadden gestaan om actief te worden'. Daarnaast antwoordde 22,7% dat ze bereid zouden zijn actief te worden als ze direct gevraagd zouden worden zich in te zetten voor activiteiten die zichzelf van belang vinden.

⁶³ 1986 personen hebben de vragenlijst geopend. 38 daarvan hebben de eerste vraag niet beantwoord. Enkel van hen hebben wel een paar vervolgvragen ingevuld. Hun antwoorden zijn in deze rapportage niet meegenomen.

Tabel 4.2: Hoe kan gemeente activeren, categorie 'zou wel willen'		
<i>Vervolg vraag: U heeft aangegeven nu niet maatschappelijk actief te zijn, maar u zou het (misschien) wel willen. Wat kan de gemeente Amersfoort doen om die wens te helpen vervullen? (meerdere antwoorden mogelijk)</i>	N	%
0 Ik heb er tot nu toe niet bij stil gestaan, maar als ik weet wat de mogelijkheden zijn sta ik er misschien voor open.	211	61,5
0 Mij direct benaderen met de vraag of ik mij in wil zetten voor activiteiten die ik van belang vind.	78	22,7
0 Zorgen dat ... ⁶⁴	44	12,8
0 Zorgen dat mijn maatschappelijke inzet niet ten koste gaat van mijn inkomen of uitkering.	32	9,3
0 Zorgen dat ik een training kan volgen over hoe je maatschappelijk actief kunt worden.	23	6,7
0 De voorwaarden voor het indienen of opzetten van een bewonersinitiatief makkelijker maken.	17	5,0
0 Non respons	22	6,4

Categorie: Niet maatschappelijk actief, wel geweest (tabel 4.3)

Er zijn 340 respondenten (17,5%) die aangeven momenteel niet maatschappelijk actief te zijn, maar dat in het verleden wel geweest zijn. Van hen geeft de overgrote meerderheid (72,1%) aan dat de gemeente niets kan doen om hen te stimuleren weer actief te worden. Iets meer dan 10% van de respondenten antwoordt dat ze zouden overwegen weer actief te worden als ze gevraagd zouden worden.

Tabel 4.3: Hoe kan gemeente activeren, categorie 'wel geweest'		
<i>Vervolg vraag: U heeft aangegeven nu niet maatschappelijk actief te zijn, maar u ben dat in het verleden wel geweest. Wat kan de gemeente Amersfoort voor u doen om weer maatschappelijk actief te worden? (meerdere antwoorden mogelijk)</i>	N	%
0 Niets	245	72,1
0 Mij direct benaderen met de vraag of ik mij in wil zetten voor activiteiten die ik van belang vind.	39	11,5
0 Zorgen dat ... ⁶⁵	24	7,1
0 Zorgen dat mijn maatschappelijke inzet niet ten koste gaat van mijn inkomen of uitkering	15	4,4
0 De voorwaarden voor het indienen of opzetten van een bewonersinitiatief makkelijker maken.	9	2,6
0 Mij in mijn persoonlijke situatie helpen om weer maatschappelijk actief te kunnen worden	6	1,8
0 De belemmeringen die ik voorheen heb ervaren wegnemen	4	1,2
0 Non respons	8	2,4

Categorie: Tevreden met non-participatie (tabel 4.4)

Van de respondenten zegt 15,7% er tevreden mee te zijn dat ze niet actief zijn (antwoord 'prima zo'). Hen is gevraagd of ze zich kunnen voorstellen dat ze in de toekomst wel actief zouden zijn. Op deze vraag antwoordde 39,5% van de respondenten bevestigend. Voorwaarde voor hen is dat ze dan niet meer gebonden zijn aan werk. Een bijna even grote groep (31,7%) antwoordde ontkennend. Ruim een

⁶⁴ Hier was voor de respondenten de mogelijkheid een eigen antwoord in te vullen.

⁶⁵ Idem

vijfde van de respondenten antwoordde dat ze zouden overwegen actief te worden wanneer ze daarvoor gevraagd zouden worden.

Tabel 4.4: Hoe kan gemeente activeren, categorie 'prima zo'		
<i>Vervolg vraag: U heeft aangegeven niet maatschappelijk actief te zijn. Kunt u zich voorstellen dat u wel maatschappelijk actief zou worden? (meerdere antwoorden mogelijk)</i>	N	%
0 Ja, als ik niet meer gebonden ben aan werk	121	39,5
0 Nee	97	31,7
0 Ja, als ik gevraagd word voor activiteiten die ik van belang vind	65	21,2
0 Ja, als ik meer informatie krijg over de mogelijkheden	22	7,2
0 Ja, als... ⁶⁶	21	6,9
0 Ja, als vrienden en/of vriendinnen van mij ook maatschappelijk actief worden	14	4,6
0 Ja, als het niet zo ingewikkeld zou zijn	4	1,3

Categorie: Niet actief omdat het niet mogelijk is (tabel 4.5)

Voor 150 respondenten (7,7%) is het naar eigen zeggen niet mogelijk maatschappelijk actief te zijn. Desondanks gaf ruim een derde (33,9%) van deze groep aan dat de gemeente wel iets kan doen om dat te veranderen. Hun verdere toelichting hierop varieert. De grootste groep (13,3%) antwoordde dat de gemeente er voor kan zorgen dat maatschappelijke participatie niet ten koste gaat van inkomen of uitkering. En ook hier werd het antwoord gegeven dat het zou helpen wanneer de gemeente de respondent direct zou benaderen (5,3%). Het overgrote deel (68,7%) van de respondenten gaf aan dat de gemeente niets kan doen om hen te stimuleren tot actief burgerschap.

Tabel 4.5: Hoe kan gemeente activeren, categorie 'onmogelijk'		
<i>Vervolg vraag: U heeft aangegeven nu niet maatschappelijk actief te zijn. Wat kan de gemeente Amersfoort doen om dat veranderen? (meerdere antwoorden mogelijk).</i>	N	%
0 Niets	103	68,7
0 Zorgen dat mijn maatschappelijke inzet niet ten koste gaat van mijn inkomen of uitkering.	20	13,3
0 Zorgen dat ... ⁶⁷	9	6,0
0 Mij in mijn persoonlijke situatie helpen om weer maatschappelijke actief te kunnen worden.	8	5,3
0 Mij direct benaderen met de vraag of ik mij in wil zetten voor activiteiten die ik van belang vind.	8	5,3
0 De voorwaarden voor het indienen of opzetten van een bewonersinitiatief makkelijker maken.	6	4,0
0 Non respons	7	4,7

Bij de antwoorden in de open antwoordcategorie (Zorgen dat ...) is een veel gegeven antwoord dat respondenten niet participeren bij gebrek aan tijd vanwege werk of andere verplichtingen. Dit antwoord komt voor bij alle vier de groepen respondenten die zeggen niet maatschappelijk actief te zijn.

⁶⁶ Idem

⁶⁷ Idem

4.3 Vrijwilligers en actieve buurtbewoners

Om meer zicht te krijgen op wat de gemeente kan doen om actief burgerschap te stimuleren, is aan de respondenten die wél maatschappelijk betrokken zijn gevraagd of en welke maatregelen van de gemeente ertoe hebben bijgedragen dat ze participeren. De resultaten van deze vraag staan in tabel 4.6.

De meeste respondenten gaven aan dat de gemeente geen rol heeft gespeeld in hun keuze voor maatschappelijke participatie. Van de vrijwilligers heeft 81,5% dit antwoord gegeven. Van de actieve buurtbewoners antwoordde 52% dat de gemeente geen rol heeft gespeeld in hun keuze om actief te worden. In beide groepen gaf rond de 20% aan dat de actieve rol van de gemeente heeft geholpen om actief te worden. Meer dan 10% van de respondenten die actief zijn in hun buurt antwoordde dat ze actief zijn ondanks belemmeringen vanuit de gemeente.

Tabel 4.6: Wel maatschappelijk actief, rol gemeente.				
<i>Vervolg vraag: U heeft aangegeven maatschappelijk actief te zijn. Hebben maatregelen van de gemeente bevorderd dat u maatschappelijke actief bent? (meerdere antwoorden mogelijk)</i>	N	%	N	%
	Actieve in buurt		Vrijwilligers	
0 Nee, de gemeente speelt hierbij geen rol	78	52,0	537	81,5
0 Ja, de actieve rol van de gemeente helpt mij om (meer) maatschappelijk actief te worden	32	21,3	107	16,2
0 Nee, ik wist niet dat de gemeente actief burgerschap bevordert.	21	14,0	33	5,0
0 Nee. Sterker nog, ondanks belemmeringen vanuit de gemeente ben ik toch maatschappelijk actief.	20	13,3	27	4,1
0 Non respons	4	2,7	4	0,6

4.4 Wat kan de gemeente doen?

Tenslotte is aan alle respondenten gevraagd wat de gemeente Amersfoort kan doen om inwoners te stimuleren maatschappelijk actief of actiever te worden. In tabel 4.7 staat de top drie van antwoorden weergegeven, uitgesplitst naar het activiteitenpatroon van de respondenten. De volledige tabel is te vinden in bijlage 5.

Tabel 4.7: Top 4 van antwoorden op de vraag wat de gemeente kan doen om te stimuleren?							
	Actieve buurtbewoners	Vrijwilligers	Nu niet actief, zou wel willen	Nu niet actief, wel geweest	Niet actief, onmogelijk	Niet actief, prima zo	Totaal
<i>Algemene vraag: Wat zou de gemeente Amersfoort volgens u kunnen doen om inwoners te stimuleren actiever te worden? Vink maximaal drie antwoorden aan die volgens u het meest van belang zijn.</i>							
	Score in de top 3						
Duidelijk zijn over wat je als gemeente wel en niet kunt bieden.	2	1	1	1	1	1	1

Informatie geven over mogelijkheden en randvoorwaarden.	3		2				
Luisteren naar de wensen van de bewoners.	1	3	3	3	2	2	2
Oplossingsgericht meedenken met bewoners bij problemen.	2	2		2	3	3	3

Wanneer alle groepen respondenten worden samengevoegd, komen vier manieren naar voren waarop volgens de respondenten de gemeente bewoners kan stimuleren actiever te worden:

- Duidelijkheid bieden over wat de gemeente al dan niet te bieden heeft;
- Informatie verschaffen over mogelijkheden en randvoorwaarden;
- Luisteren naar de wensen van bewoners;
- Oplossingsgericht meedenken met bewoners.

De antwoorden 'zorgen voor eenvoudige regelgeving' en 'belemmerende regels wegnemen' komen in deze top vier niet voor. Dat is opvallend, omdat de belemmeringen die vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven ervaren aanleiding is geweest voor bijvoorbeeld vragen in de Tweede Kamer en het experimentenprogramma 'Ruim op die Regels' van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het kennisinstituut Platform31.⁶⁸ Overigens zijn deze antwoorden toch nog gegeven door gemiddeld 15% van de actieve buurtbewoners en 20% van de vrijwilligers.

Van de respondenten die zelf ideeën opperen voor wat de gemeente kan doen, zijn de actieve buurtbewoners relatief veruit de grootste groep (32%). Van de andere groep respondenten die ook maatschappelijk actief zijn, geeft 3,8% een eigen antwoord. En van de groep die nu niet actief is, maar het wel is geweest, komt 3,5% met een eigen idee. Dit suggereert dat actieve buurtbewoners zich niet alleen actief inzetten voor hun buurt, maar ook op andere vlakken graag actief meedenken. De meeste van hun eigen antwoorden wijzen in de richting van een grote behoefte om serieus genomen te worden door de gemeente. Dit onderschrijft andere antwoorden die respondenten gaven, zoals het antwoord uit de top 4 'luisteren naar de wensen van bewoners' (in totaal 32%) en 'elk initiatief serieus nemen' (11%).

⁶⁸ <https://www.nov.nl/actueel/nieuws/kamervragen-over-verruiming-regels-voor-werklozen>;
<http://www.platform31.nl/nieuws/experiment-ruim-op-die-regels-gestart>;

5 Antwoorden en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In dit rapport is verslag gedaan van het rekenkameronderzoek dat is uitgevoerd naar de gemeentelijke aanpak gericht op actief burgerschap in Amersfoort. Dit hoofdstuk bevat de toetsing aan het normenkader (5.2), het antwoord op de centrale vraag en de deelvragen (5.3) en de aanbevelingen (5.4).

5.2 Toetsing aan normenkader

Voor dit onderzoek is een normenkader opgesteld om de in de hoofdstukken 2 tot en met 4 beschreven onderzoeksbevindingen tegen af te zetten. Het kader bevat normen voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag voor dit rekenkameronderzoek. In bijlage 6 van dit rapport is per norm het resultaat weergegeven van de toetsing aan de empirie.

5.3 Beantwoording onderzoeksvragen

De centrale vraag van dit rekenkameronderzoek luidde:

In hoeverre en op welke wijze wordt actief burgerschap door de gemeente Amersfoort gefaciliteerd?

De gemeente Amersfoort faciliteert actief burgerschap vooral door ruimte te geven aan initiatieven van bewoners. Daar waar actieve bewoners behoefte hebben aan ondersteuning streeft de gemeente naar maatwerk. Deze benadering draagt bij aan een stedelijk klimaat dat actief burgerschap aanmoedigt. Om dit proces voort te kunnen zetten is het van belang dat er voldoende ruimte is om te leren, om in de praktijk grenzen te verkennen en beleid aan te laten sluiten op de praktijk in plaats van andersom.

Ruimte geven en maatwerk leveren betekent niet dat er geen kaders nodig zijn. Het ontbreekt in Amersfoort aan duidelijkheid over criteria op grond waarvan burgerinitiatieven gemeentelijke ondersteuning krijgen, aan helderheid over financiële kaders en over beleidskeuzen. Actieve bewoners en ondersteuners hebben daar last van. Dit betekent niet dat er een stringent ondersteuningsbeleid moet komen. Het is de kunst een balans te vinden tussen ruimte geven en prioriteiten en kaders stellen. In het ACTIE-model wordt gesproken van een 'pragmatische knelpuntenbenadering'.

Ruimte geven en maatwerk leveren betekent ook niet dat de gemeente maar moet afwachten tot initiatieven aankloppen. Faciliteren betekent ook actief op zoek gaan naar wensen, behoeften en (on)mogelijkheden van bewoners. Dit is van belang bij bewoners die al actief zijn, maar nog meer bij bewoners wiens maatschappelijke betrokkenheid gering is. Mensen worden actief omdat ze kunnen, willen en gevraagd worden.⁶⁹

⁶⁹ Verba, LehmanSchlozman en Brady (1995) in Engbersen en Rensen (2015).

De centrale vraag is vervolgens nader te beantwoorden met de antwoorden op de deelvragen. Deze deelvragen worden in vier clusters beantwoord.

5.3.1 Deelvragen: Beleidskader

Het eerste cluster deelvragen heeft betrekking op het beleidskader. De gemeente Amersfoort heeft geen specifiek beleidskader gericht op actief burgerschap. Dit is een bewuste keuze die voortkomt uit de ambitie beleid te ontwikkelen in nauwe samenwerking met burgers, organisaties en bedrijven in de stad. Dat er geen specifiek beleidskader is voor actief burgerschap, betekent niet dat er in het gemeentelijk beleid geen aandacht is voor dit onderwerp. In diverse beleidsdomeinen en ook in algemeen beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling is aandacht voor actief burgerschap. De beantwoording van de deelvragen is hierop gebaseerd.

1. Wat verstaat de gemeente onder actief burgerschap?

De gemeente heeft de term actief burgerschap als zodanig nergens gedefinieerd. Alle ideeën, voorstellen en initiatieven van bewoners van de stad beschouwt de gemeente als uitingen van actief burgerschap. Burgerinitiatieven hoeven niet in beeld te zijn van de gemeente. Ook burgerinitiatieven die buiten het beeld van de gemeente vallen, zoals informele onderlinge hulp ziet de gemeente als vormen van actief burgerschap.

2. Welke visie heeft de gemeente op actief burgerschap?

De gemeente acht de bewoners van Amersfoort in staat om op eigen kracht initiatieven te nemen en innovatieve plannen te ontwikkelen en uit te voeren. De gemeente wil ruimte geven aan deze initiatieven en deze faciliteren daar waar nodig en gewenst. Bewoners kunnen en willen volgens de gemeente zelf verantwoordelijkheid nemen voor verbeteringen en voorzieningen in de stad.

3. Welke doelen worden nagestreefd?

De gemeente wil een open houding aannemen ten aanzien van de eigen initiatieven van bewoners en wil fungeren als één van de spelers in de netwerken in de stad. Deze ambitie wordt geconcretiseerd in het streven om een constante dialoog te voeren met inwoners, burgerinitiatieven, maatschappelijke partners, onderwijs en ondernemers. Ten aanzien van de uitkomsten van deze constante dialoog beoogt de gemeente om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de behoeften van haar inwoners en per situatie te bekijken en te beslissen wat nodig is. Waar mogelijk wil de gemeente maatwerk leveren. Er zijn geen specifieke (SMART) doelen geformuleerd voor actief burgerschap en burgerinitiatieven.

4. Op welke beleidsdomeinen is het beleid ten aanzien van actief burgerschap gericht?

Binnen de beleidsprogramma's gericht op bestuurlijke ontwikkeling en op deregulering is nadrukkelijk aandacht voor de nieuwe verhouding tussen overheid en burgers. Deze programma's zijn domein overstijgend. Dit betekent dat hier binnen elk beleidsdomein aandacht aan dient te worden besteed. Beleidsdomeinen waar nadrukkelijk aandacht is voor actief burgerschap zijn het sociale domein, inclusief welzijn in brede zin en leefbaarheid, de domeinen van duurzaamheid, groen en leefomgeving/milieu en het veiligheidsdomein.

5. Hoe wordt vastgesteld of de doelen worden gerealiseerd?

Bij afwezigheid van een specifiek beleidskader voor actief burgerschap, ontbreken ook doelen die geëvalueerd kunnen worden. In het kader van het beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling worden

indicatoren ontwikkeld voor de monitoring en evaluatie van beleid dat gericht is op het vormgeven van een nieuwe verhouding tussen gemeente en stad.

5.3.2 Deelvragen: Beleidsinstrumenten

Het tweede cluster deelvragen heeft betrekking op de instrumenten waarmee het beleid gericht op actief burgerschap wordt gerealiseerd. Bij afwezigheid van een specifiek beleidskader zijn de deelvragen beantwoord op grond van het beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling en het beleid ten behoeve van de drie onderzochte beleidsdomeinen.

6. Welke rollen kent de gemeente zichzelf toe?

In het ACTIE-model dat ten grondslag ligt aan dit rekenkameronderzoek en aan het gehanteerde normenkader (zie bijlage 7) worden drie vormen van ondersteuning onderscheiden: stimuleren, faciliteren en coproductie. De dominante rol van de gemeente is *faciliteren*. Een actieve, *stimulerende* rol wordt in sommige domeinen wel (veiligheid, duurzaamheid) en in andere domeinen nadrukkelijk niet vervuld (sociaal domein). Er is geen beleid dat zich richt op het stimuleren van actief burgerschap bij mensen die niet in enig georganiseerd verband maatschappelijk actief zijn. *Coproductie* met bewoners is een nadrukkelijk streven in met name het proces van bestuurlijk ontwikkeling. Ook in het domein van de groenvoorzieningen komt de rol van de gemeente als coproducent voor, naast de faciliterende rol.

7. Welke instrumenten worden ingezet om actief burgerschap te stimuleren?

In het beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling, evenals in de onderzochte beleidsdomeinen, komen de volgende beleidsinstrumenten voor waarmee actief burgerschap en burgerinitiatieven gefaciliteerd worden.

- De voorgestane dialoog met de stad krijgt gestalte in de organisatie van *ontmoetingen*, bijvoorbeeld in de vorm van Stadscafé 's en Broedplaatsbijeenkomsten;
- Om meer ruimte voor bewoners te creëren zoekt de gemeente naar mogelijkheden om flexibel met bestaande *regels* om te gaan en om de regeldruk te verminderen. Het is nog niet duidelijk of het proces van deregulering ook tot het gewenste resultaat leidt;
- Op diverse gebieden zijn *budgetten* vrijgemaakt voor de ondersteuning van initiatieven van bewoners;
- Het centraal stellen van de communicatiebehoefte van bewoners in de gemeentelijke *communicatie*.

Samenvattend zijn de instrumenten dus gericht op contactlegging, ondersteuning in geld of menskracht, communicatie en deregulering.

8. Wordt er geprioriteerd naar wijken of beleidsterreinen en zo ja, op welke gronden?

Alleen bij de hoogte van de financiële middelen voor buurtbudgetten wordt geprioriteerd naar wijken. Bij het faciliteren van actief burgerschap wordt er niet geprioriteerd naar beleidsterreinen. Voor deze vraag is ook een link gelegd met vraag 14, zie voor meer informatie de beantwoording van die vraag.

9. Welke initiatieven worden ondersteund, op welke wijzen en op welke gronden?

De gemeente hanteert geen algemene criteria voor de ondersteuning van burgerinitiatieven. Raadsstukken laten zien dat er gezocht wordt naar passende criteria. Voor de verdeling van de buurtbudgetten is wel een aantal criteria vastgelegd. Voor de verdeling van de andere beschikbare budgetten is niet duidelijk welke criteria worden gehanteerd.

10. Wordt de maatschappelijke betekenis van initiatieven vastgesteld en zo ja, op welke wijze?

De gemeente kijkt per situatie wat initiatieven waard zijn. Er zijn geen algemene richtlijnen opgesteld. In het beleidsdomein Welzijn, bij de toekenning van middelen uit de buurtbudgetten, wordt de maatschappelijk betekenis van initiatieven op twee manieren bepaald: via de voorwaarden dat activiteiten die uit een buurtbudget gefinancierd worden, ten goede moeten komen aan meer buurtbewoners dan alleen de initiatiefnemers en dat de activiteiten toegankelijk moeten zijn voor alle buurt- of wijkbewoners. In de andere onderzochte beleidsdomeinen is geen informatie gevonden over de maatschappelijke betekenis van initiatieven.

5.3.3 Deelvragen: Uitvoering van beleid

Het derde cluster onderzoeksvragen gaat over de manier waarop het gevoerde beleid wordt uitgevoerd. Bij afwezigheid van een specifiek beleidskader voor actief burgerschap is hierbij vooral gekeken naar de uitvoering in de drie onderzochte beleidsdomeinen.

11. Welke partijen zijn betrokken bij de ondersteuning van burgerinitiatieven in Amersfoort?

De ondersteuning van burgerinitiatieven wordt in Amersfoort verzorgd door de volgende instanties:

- Welzijnsorganisaties, zoals Welzin, Ravelijn en Stichting Present;
- Woningcorporaties, zoals De Alliantie en Portaal;
- Een burgerinitiatief, te weten Bewoners033.nl;
- De wijkmanagers (in dienst van de gemeente).

12. Welke rollen vervullen deze partijen in de ondersteuning van burgerinitiatieven?

De ondersteunende organisaties richten zich vooral op het *faciliteren* van (groepen) bewoners die actief zijn of willen worden. Ook *stimuleren* ze soms buurtbewoners om actief te worden. Vormen van *coproductie* kwamen hier niet naar voren.

13. Hoe wordt de ondersteuning gewaardeerd door de burgerinitiatieven?

De vertegenwoordigers van burgerinitiatieven zijn over het algemeen tevreden over de geboden ondersteuning. Ze waarderen vooral de intentie van de gemeente om meer ruimte te bieden aan actieve bewoners en om meer samen te werken met de stad. Bewoners formuleren ook kritiekpunten en punten voor verbetering. De gemeente zou meer moeten investeren in het contact met alle delen van de stad. Door er op af te gaan, zouden ambtenaren beter op de hoogte kunnen komen van wat er speelt in de stad. Daar zouden ze dan meer proactief op in kunnen spelen. Volgens de bewoners wacht de gemeente nu te veel af tot bewoners zelf met initiatieven komen. Ze vinden ook dat de gemeente te weinig oog heeft voor de maatschappelijke waarde van initiatieven, zeker in relatie tot de recente bezuinigingen. De bewoners maken zich zorgen over de duurzaamheid van de ondersteuning van actief burgerschap. Tot slot hebben de bewoners er last van dat de veranderingen in de gemeentelijke organisatie niet in alle afdelingen en niet bij alle ambtenaren even snel gaan.

14. Zijn er (groepen) burgers die door het beleid niet worden bereikt en waarom?

Uit de interviews met sleutelfiguren en uit de reflectiesessie met beleidsambtenaren blijkt dat de gemeente zich er van bewust is dat niet alle bewonersgroepen in Amersfoort in gelijke mate maatschappelijk actief zijn. De gemeente acht dit geen probleem zolang de betrokken groepen dat zelf niet als probleem ervaren. Een uitzondering wordt volgens de respondenten gemaakt voor jongeren. Uit de focusgroep met ondersteuners blijkt dat sommige van hen zich soms wel richten op groepen bewoners die zich niet uit zichzelf inzetten voor hun buurt. Overigens blijkt uit het AmersfoortPanel dat

de gemeente een zeer beperkte rol speelt bij de keuze van bewoners om maatschappelijk actief te worden.

Het antwoord op vraag 8 in combinatie met het antwoord op vraag 14 in gedachten nemende voedt het volgende. De vaardigheden om maatschappelijk actief te zijn, motivatie om zich in te zetten en kans om gevraagd te worden zijn niet gelijk verdeeld over alle bevolkingsgroepen. Hoger opgeleiden, mensen met minstens een middeninkomen, bewoners van wat in Amersfoort beheerwijken worden genoemd, zetten zich vaker in dan andere bevolkingsgroepen. In wijken met veel kwetsbare burgers is actief burgerschap minder vanzelfsprekend.⁷⁰ Dit betekent dat juist in die wijken een actievere houding nodig is dan alleen het bieden van ruimte aan initiatief.

Uit dit rekenkameronderzoek blijkt dat de gemeente Amersfoort in deze wijken geen andere aanpak heeft ten aanzien van actief burgerschap. Dit brengt twee risico's met zich mee. Het eerste risico is van democratische aard. Wanneer niet geïnvesteerd wordt in actief burgerschap in prioriteitswijken, dan zullen bepaalde bevolkingsgroepen zich niet herkennen in gemeentelijk beleid en voorzieningen. Het tweede risico is van meer ideologische aard en doet zich voor daar waar actief burgerschap en de participatiesamenleving elkaar raken. Het huidige overheidsbeleid is gericht op een verschuiving van formele voorzieningen naar informele verbanden. Ook in Amersfoort is dit het streven. Burgerinitiatieven en zeker ook vrijwilligersorganisaties worden geacht een belangrijke rol te (gaan) vervullen in maatschappelijke ondersteuning. Echter, wanneer er in sommige wijken geen burgerinitiatieven ontstaan die zich richten op informele zorg of wanneer burgerinitiatieven zich beperken tot bepaalde bewonersgroepen in de stad en niet alle groepen bereikt worden, ontstaat het risico dat de zorg en ondersteuning aan bepaalde bevolkingsgroepen op de lange duur ontoereikend kan worden.

5.3.4 Deelvragen: Concluderende deelvragen

Met de beantwoording van het vierde en laatste cluster deelvragen worden conclusies getrokken over het beleid van de gemeente Amersfoort dat gericht is op het faciliteren van actief burgerschap. Bij het trekken van de conclusies wordt gebruik gemaakt van het ACTIE-model dat ten grondslag ligt aan dit rekenkameronderzoek en aan het normenkader (zie bijlage 7).

15. Hoe valt het beleid van de gemeente Amersfoort ten aanzien van actief burgerschap te karakteriseren?

De keuze van de gemeente Amersfoort om geen algemeen beleidskader te formuleren voor het faciliteren van actief burgerschap sluit aan bij het ACTIE-model. Om burgerinitiatieven voldoende ruimte te geven is het volgens dit model van belang dat de gemeente geen uniforme aanpak hanteert en dat de ondersteuning op maat wordt geleverd, indien nodig en gewenst en afhankelijk van het initiatief en de mogelijkheden van de gemeente.

Het leveren van maatwerk en het aansluiten bij burgerinitiatieven brengt met zich mee dat alle drie de vormen van ondersteuning uit het ACTIE-model door de gemeente worden geboden. *Faciliteren* is de ondersteuningsvorm die het meest wordt gehanteerd. *Stimuleren* vindt vooral plaats in het veiligheidsdomein. Van *coproductie* is vooral sprake in het beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling.

---

⁷⁰ Engbersen, Snel en 't Hart (2015) in Engbersen en Rensen (2015).

De aanpak van de gemeente Amersfoort gericht op actief burgerschap is te karakteriseren als het geven van ruimte. Op het moment dat initiatieven genomen worden, bekijkt de gemeente of het nodig is om te faciliteren en zo ja, op welke wijze. De bewoners waarderen de ruimte die geboden wordt. Zij hebben er tegelijkertijd behoefte aan dat de gemeente er meer op af gaat, meer de wijken ingaat om te kijken wat er speelt, wat er nodig is en wat de gemeente kan bijdragen.

16. Leidt de uitvoering van het beleid tot de gewenste resultaten?

Omdat de gemeente er voor gekozen heeft geen specifiek beleidskader voor actief burgerschap te ontwikkelen, zijn er geen doelen geformuleerd voor het faciliteren van actief burgerschap. Daarmee zijn er ook geen resultaten vast te stellen. Daarom is het niet eenvoudig deze vraag te beantwoorden. Uit het onderzoek blijkt dat voor alle partijen zichtbaar is dat de gemeente anders wil werken en dat de gemeente dit op verschillende terreinen ook al doet, maar dat die andere manier van werken nog niet tot in de haarvaten van de gemeente is doorgedrongen. De andere manier van werken is een proces in ontwikkeling waarvan zowel bestuurders als ambtenaren zich zeer bewust zijn. Onderdeel van dit proces is dat indicatoren ontwikkeld worden om de voortgang van het proces te volgen. Actieve bewoners en ondersteuners van burgerinitiatieven nemen het ontwikkelingsproces waar en waarderen dat de gemeente deze verandering heeft ingezet. Tegelijkertijd hebben ze er last van dat de werkwijze nog niet overal in de gemeente consequent wordt toegepast en dat er (nog) veel onduidelijk is.

17. Welke aspecten van het beleid van de gemeente Amersfoort stimuleren en ondersteunen actief burgerschap? En welke staan burgerinitiatieven in de weg?

Deze vraag wordt beantwoord aan hand van de vijf elementen uit het ACTIE-model dat ten grondslag ligt aan dit rekenkameronderzoek (zie bijlage 7). Deze elementen bieden een kader voor de ondersteuning van burgerinitiatieven.

Animo

De leidende vraag bij dit element is of wordt aangesloten bij de motieven van actieve bewoners. Dit gebeurt in Amersfoort. Tegelijkertijd is het volgens het ACTIE-model van belang dat er eenvoudige regelgeving en helderheid over politieke prioriteiten en kaders is. Op deze punten kan nog verbetering plaatsvinden. Zowel actieve burgers als ondersteuners vragen om meer helderheid over kaders en de onderbouwing van keuzen. Dit laatste is des te meer van belang daar waar sprake is van strijdige belangen.

Contact

Bij dit element staat de vraag centraal of de gemeente contactlegging tussen initiatieven en andere partijen versterkt. De gemeente vervult op dit punt een actieve rol. Dit gebeurt vooral in het beleid gericht op bestuurlijke ontwikkeling, maar ook in het beleidsdomein duurzaamheid, groen en leefomgeving/milieu. Dat de gemeente meer naar buiten treedt en contact legt met bewoners en andere partijen, werd door alle betrokkenen gesignaleerd en gewaardeerd. Met name in het welzijnsdomein hebben bewoners er behoefte aan dat de gemeente meer de wijk in gaat om te weten wat er speelt en nodig is.

Toerusting

De vraag die hier centraal staat is of burgerinitiatieven voldoende worden toegerust. De gemeente faciliteert actief burgerschap op verschillende manieren: via specifieke budgetten, door subsidieverstrekking aan ondersteuningsorganisaties, door contactlegging te stimuleren en door de inzet van menskracht. De zorg van zowel bewoners als ondersteuners ligt vooral bij de duurzaamheid van de ondersteuning. Dit speelt met name een rol in het welzijnsdomein. Volgens de bewoners en de

ondersteuners zouden vrijwilligersorganisaties en burgerinitiatieven die een belangrijke bijdrage leveren aan de transitie naar een participatiesamenleving, beter en meer structureel ondersteund moeten worden vanuit de gemeente.

De ondersteuners vinden het van belang dat de gemeente zich meer verdiept in de wensen en behoeften van bewoners die actief zijn. De ondersteuning moet zich volgens hen niet alleen richten op de startfase van initiatieven, maar ook op de bestendiging van de inzet van actieve bewoners. De ondersteuners wijzen tot slot op het risico van overvragen, niet alleen van de burgers, maar ook van de organisaties die ondersteunen.

Inbedding

Bij dit element gaat het om de vraag of de ondersteuners van burgerinitiatieven hun werk kunnen doen. Ook is het hierbij van belang dat beleid en regels burgerinitiatieven niet in de weg staan. In beleidsuitvoering kan de logica van de bewoners voorop staan of de logica van de gemeente. De gemeente Amersfoort streeft ernaar de logica van de bewoners op zijn minst serieus te nemen. Bewoners en ondersteuners ervaren dat vaak toch nog de logica van de gemeente leidend is. Het streven om beleid zoveel mogelijk samen met de stad te ontwikkelen en uit te voeren, en het daarmee samenhangende ontbreken van een beleidskader, heeft een keerzijde waar vooral bewoners en in mindere mate ondersteuners last van hebben. Besluitvorming over de besteding van met name financiële middelen is voor hen niet transparant. Ze zouden meer informatie willen over criteria op grond waarvan initiatieven al dan niet ondersteuning krijgen. Daarbij verwachten ze meer samenhang tussen beleidsambities en de uitvoering van het beleid.

Empathie

Het laatste element heeft betrekking op de houding van de gemeente. Het onderzoek laat zien dat de betrokkenen vanuit de gemeente hun best doen samen te werken met bewoners, te luisteren en aan te sluiten bij hun initiatieven, hun behoeften en hun mogelijkheden. Deze ontwikkeling wordt ook gezien door de actieve burgers en door ondersteuners. Echter, niet voor alle ambtenaren is deze houding al vanzelfsprekend. De behoefte aan een empathische houding wordt onderstreept door de uitkomsten van het AmersfoortPanel. Volgens de respondenten is het bij het stimuleren van actief burgerschap vooral van belang dat de gemeente laat zien dat ze de bewoners serieus neemt.

5.4 Aanbevelingen

De rekenkamercommissie komt naar aanleiding van het onderzoek tot een set aanbevelingen.

De rekenkamercommissie beveelt de gemeenteraad aan het college te verzoeken:

Aanbeveling 1

Voorzie, met behoud van maatwerk, in de behoeftes van de stad op het vlak van actief burgerschap:

- A. Ontwikkel en implementeer verwachttingsmanagement richting actieve burgers om teleurstellingen en de schijn van ongelijke behandeling te voorkomen. Zorg daarbij voor helderheid van criteria en inzicht in onderbouwing van keuzen⁷¹. Onderzoek hiervoor ook de mogelijkheden voor een set basiscriteria.
- B. Draag de zorg voor de duurzaamheid van de ondersteuning van burgerinitiatieven en vrijwilligersorganisaties. Ondersteun, waar nodig professioneel, op het vlak van continuïteit zodat actief burgerschap zich kan bestendigen.
- C. Neem een meer proactieve houding aan in het faciliteren van actief burgerschap. Dit houdt in meer actief op zoek te gaan naar initiatieven in de wijken en daarbij aan te sluiten. Deze proactieve houding is extra van belang in wijken waarvan de bewoners in mindere mate maatschappelijk actief zijn.
- D. Stimuleer actief burgerschap door te informeren, consulteren en waarderen. Nodig burgers waar dat kan uit om actieve burgers te worden.

Aanbeveling 2

Intensiveer de cultuuromslag en de bijbehorende nieuwe werkwijze die in de ambtelijke organisatie is ingezet. Laat de houding en werkwijze van alle betrokken ambtenaren aansluiten bij de visie op actief burgerschap.

Aanbeveling 3

Maak de Amersfoortse aanpak van actief burgerschap rijp voor monitoring, evaluatie en verantwoording. Deel de informatie die hieruit voortkomt met de gemeenteraad. Zorg dat de gemeente weet waar ze staat. Creëer daarvoor ook overzicht op burgerinitiatieven zodat er een beeld is van welke initiatieven er zijn in Amersfoort.

⁷¹ Bijvoorbeeld t.a.v. domeinen/terreinen waar actief burgerschap wordt gestimuleerd/gefaciliteerd, de beschikbare instrumenten en de beoordeling van de maatschappelijke relevantie.

6 Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht bestudeerde documenten

- Denters, B., E. Tonkens, I. Verhoeven en J. Bakker (2012). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform31.
Digitale versie: <http://www.platform31.nl/publicaties/burgers-maken-hun-buurt>
- Engbersen, R. en P. Rensen (2015). Actief burgerschap: je moet het kunnen, willen en ervoor gevraagd worden. In: *Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken*, nummer 3, pp. 22-25.
- Gemeente Amersfoort (2010) Collegevoorstel De samenwerking met de WBT's
Via: <http://www.lpb.nl/assets/Uploads/answerDocs/348905220-20De20samenwerking20met20de20WBT-s.pdf>
- Gemeente Amersfoort (2013) Collegebesluit Subsidieregeling Buurtbudget 2014
Via: [http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-\(collegebesluit\).pdf](http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-(collegebesluit).pdf)
- Gemeente Amersfoort (2013) Collegevoorstel Subsidieregeling Buurtbudget 2014
Via: [http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-\(collegebesluit\).pdf](http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-(collegebesluit).pdf)
- Gemeente Amersfoort (2013) Herijking Uitgangspunten voor communicatie en interactie
Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/env=help/action=view/id=711145/type=pdf/Raadsvoorstel_Herijking_uitgangspunten_voor_communicatie_en_interactie_gemeente_Amersfoort.pdf
- Gemeente Amersfoort (2013) Raadsbesluit Subsidieplafond en verdeelregels buurtbudget
Via: [http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-\(collegebesluit\).pdf](http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-(collegebesluit).pdf)
- Gemeente Amersfoort (2013) Raadsinformatiebrief 2013-74, Realisatie Activiteitencentra
Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=648483/Realisatie_Activiteitencentra.pdf
- Gemeente Amersfoort (2013) Raadsvoorstel Herijking uitgangspunten voor communicatie en interactie gemeente Amersfoort
Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/env=help/action=view/id=711145/type=pdf/Raadsvoorstel_Herijking_uitgangspunten_voor_communicatie_en_interactie_gemeente_Amersfoort.pdf
- Gemeente Amersfoort (2013) Raadsvoorstel Subsidieplafond en verdeelregels buurtbudget
Via: [http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-\(collegebesluit\).pdf](http://www.amersfoort.nl/4/Buurtbudget/Regeling-buurtbudget/Subsidieregeling-Buurtbudget-2014-(collegebesluit).pdf)

- Gemeente Amersfoort (2013) Toekomstagenda Milieu 2014-2020
 Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/env=help/action=view/id=835231/type=pdf/Toekomstagenda_Milieu_2014-2020.pdf
- Gemeente Amersfoort (2014) Meerjarig Beleidskader sociaal domein Amersfoort 2015-2018, aangepast conform raadsbesluit 28 oktober 2014
 Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/env=help/action=view/id=1018456/type=pdf/Meerjarig_beleidskader_sociaal_domein_Amersfoort_2015_-_2018_vastgestelde_geamendeerde_versie_.pdf
- Gemeente Amersfoort (2014) Raadsinformatiebrief 2014-078, Milieu Uitvoeringsprogramma 2014-2015 (MUP)
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=942264/Milieu_Uitvoeringsprogramma_2014-2015_MUP_.pdf
- Gemeente Amersfoort (2014) *Samen Maken we de Stad, Coalitieakkoord 2014-2018*
 Via: <http://www.amersfoort.nl/4/homepage/Bestuur-en-organisatie/College-van-B-en-W/Coalitieakkoord.html>
- Gemeente Amersfoort (2014) Werken voor Bestuur en Stad, Organisatie- en Ontwikkelplan Gemeente Amersfoort
 Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=1030700/type=pdf/06a_Bijlage_1_-_Werken_voor_Bestuur_en_Stad_-_Organisatie-en_Ontwikkelplan_Gemeente_Amersfoort_bij_collegebesluit_4816254_.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Amersfoort Begroting 2015-2018
 Via: [http://www.amersfoort.nl/4/begroting/Complete-herstelbegroting-\(pdf\).html](http://www.amersfoort.nl/4/begroting/Complete-herstelbegroting-(pdf).html)
- Gemeente Amersfoort (2015) Collegebesluit en Raadsvoorstel Invulling Duurzaamheidsafspraken Coalitieakkoord 'Samen maken we de stad'
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=1141060/type=pdf/07n_Invulling_duurzaamheidsafspraken_coalitieakkoord_Samen_maken_we_de_stad.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Collegebesluit Uitvoering Motie Ontwikkeling Groenvisie Amersfoort
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=1146171/type=pdf/09n_Uitvoering_motie_ontwikkeling_Groenvisie_Amersfoort.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Collegebesluit Verzoek om extra ambtelijke inzet voor voltooiing Groenvisie
 Via: https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/action=view/id=1320767/type=pdf/04n_Verzoek_om_extra_ambtelijke_inzet_voor_voltooiing_groenvisie.pdf

- Gemeente Amersfoort (2015) Initiatiefvoorstel 'Kaders voor de Groenvisie'
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1147542/type=pdf/Initiatiefvoorstel_en_-_besluit_Kaders_voor_de_Groenvisie.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Openbaar Subsidieregister Datum 27-10-2015
 Via: [http://www.amersfoort.nl/4/subsidieregister/subsidieregister-Actueel-overzicht-subsidies-\(PDF\).pdf](http://www.amersfoort.nl/4/subsidieregister/subsidieregister-Actueel-overzicht-subsidies-(PDF).pdf)
- Gemeente Amersfoort (2015) Programma Veiligheid 2015-2018
 Via https://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi/env=help/action=view/id=1190751/type=pdf/Programma_Veiligheid_2015-2018.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Programma Zwerfafval 2015-2022
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1333007/type=pdf/05a_Bijlage_Programma_zwerfafval_2015-2022.pdf
- Gemeente Amersfoort (2015) Raadsinformatiebrief 2015-047, Bestuurlijke ontwikkeling: ambitie, aanpak en voortgang
 Via: http://amersfoort.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1183441/Bestuurlijke_Ontwikkeling_-_ambitie_aanpak_en voortgang.pdf
- Vliet, L. van (2014) *Publieke taken liggen voor het grijpen: een onderzoek naar gemeentelijk loslaten en de mogelijke verantwoordelijkheden van bewonersinitiatieven voor publieke taken*. Utrecht: Universiteit Utrecht
 Via: <http://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/302225/Scriptie%20Lotte%20van%20Vliet.pdf?sequence=2>

Bijlage 2: Verantwoording focusgroepen

Focusgroep Ondersteuners 5 oktober 2015

organisatie	aantal aangeschreven	aanwezig	aantal aanwezig	herinnering ontvangen	verloop aan-/afmelding	opmerking
Welzin	1	ja	1	niet nodig	per mail	
Bewoners033.nl	3	ja	1	niet nodig	per mail	
De Alliantie	7	ja	1	niet nodig	per mail n.a.v. telefonisch contact	
Present	1	ja	1	niet nodig	per mail	
Ravelijn	4	ja	2	ja	per mail	
Portaal Wonen	2	nee		niet nodig	per mail	Wilde proberen, maar is niet gelukt i.v.m. drukte.
Gemeente (wijkmanagers)	2	nee		niet nodig	per mail	Had toegezegd te komen, maar was er niet, zonder bericht.

Focusgroep Duurzaamheid, groen en leefomgeving 5 oktober 2015

organisatie	aantal aangeschreven	aanwezig	aantal aanwezig	herinnering ontvangen	verloop aan-/afmelding	opmerking
Werkgroep Park Schothorst maatregel 5 en 10	1	ja	1	ja	per mail	
Stichting Elisabeth Groen	3	ja	2	niet nodig		
Duurzaam Soesterkwartier	2	ja	1	ja	per mail	
Projectgroep Groenvisie	1	ja	1	ja	per mail	
Vrijwilligers groenbeheer Valleikanaal	1	ja	1	ja	per mail	
Stichting Stadstuin	1	ja	1	niet nodig	per mail	
Wagenwerkplaats	2	geen reactie		ja		
Stichting Behoud Bos Birkhoven en Bokkeduinen	1	geen reactie		ja		
Vrienden van het Waterwingebied	1	geen reactie		ja		
Stichting Behoud Nimmerdor	1	nee		ja	per mail	
Coöperatie 033Groen	1	nee		niet nodig	mailcontact gehad n.a.v. afmelding	Stelde voor om op andere manier af te spreken. Niet meer nodig i.v.m. voldoende input bij de focusgroep.
Project Adopteer een boomspiegel	1	geen reactie		ja		

Focusgroep Welzijn 8 oktober 2015

organisatie	aantal aangeschreven	aanwezig	aantal aanwezig	herinnering ontvangen	verloop aan-/afmelding	opmerking
Project Vitale wijken Schothorst en Stadshart	2	ja	1	Niet nodig	per mail	
Kruiskamp onderneemt	1	ja	1	Ja	per mail	
Stichting Ontmoetingscentrum Entree Amersfoort	1	ja	1	Ja	per mail	
Burenhulpdienst	1	ja	1	Ja	per mail	
Wijkbeheerteam Hoogland	1	ja	1	Niet nodig	per mail	
Hooglandse Maatjes (onderdeel Wijkbeheerteam)	1	ja	2	Niet nodig	per mail	
Burenhulpdienst Randenbroek & Schuilenburg	1	ja	1	Ja	per mail	
Stichting Bewonersinitiatieven Amersfoort Zuid	1	nee		Niet nodig	per mail	Kon niet op 8 oktober. Uitgenodigd voor focusgroep op 15 okt.
Nieuwland Ontmoet	1	geen reactie		Ja		
Buurtpunt Zuid	1	geen reactie		Ja		
Wijk/buurtcentrum De Sleutel	1	geen reactie		Ja		
Dorphuis De Neng	1	nee		Niet nodig	achteraf afgemeld per mail	Konden niet op 8 oktober. Uitgenodigd voor focusgroep op 15 okt.
Inloophuis De Ontmoeting	1	geen reactie		Ja		
Speeltuín Rivierenwijk	1	nee		Niet nodig		Wel geprobeerd te komen. Toch andere verplichtingen.

Focusgroep Veiligheid 15 oktober

organisatie	aantal aangeschreven	aanwezig	aantal aanwezig	herinnering ontvangen	verloop aan-/afmelding	opmerking
Buurtvaders	1	ja	2	n.v.t., want pas in tweede instantie uitgenodigd	telefonisch	
Veiligheidsambassadeurs	5	nee		ja	per mail	2 Personen hadden zich aangemeld. Beiden hebben op het laatste moment afgezegd.
Stichting Bewonersinitiatieven Amersfoort Zuid	2	nee		n.v.t., want pas in tweede instantie uitgenodigd	per mail	Oorspronkelijk focusgroep Welzijn, maar verhinderd. Uitgenodigd voor 15 oktober. Nagebeld, maar kon niet komen.
Dorpshuis De Neng	1	nee		n.v.t., want pas in tweede instantie uitgenodigd	per mail	Oorspronkelijk focusgroep Welzijn, maar verhinderd. Uitgenodigd voor 15 oktober. Het is niet gelukt iemand te vinden die aanwezig kon zijn.

Bijlage 3: Constructie van een beleidsvisie inclusief verwijzingen

	Ref
Algemeen	
Amersfoort is een sociale, dynamische en ondernemende samenleving. De Amersfoortse bewoners en ondernemers staan voor de gemeente altijd centraal. Amersfoort heeft vertrouwen in haar inwoners.	O1, P5
De coalitie ziet dat haar inwoners met eigen ideeën en initiatieven komen. Vaak gaat het om innovatieve, doelgerichte plannen zonder actieve rol voor de gemeente. Hierdoor kan veel bereikt worden, hier ligt de kracht van de stad. Burgers zijn bereid om verantwoordelijkheden te nemen. De coalitie wil zich daarom open opstellen tegenover bewonersinitiatieven.	B1, P2 + P4
Ambities	
Om goed te functioneren moet de gemeente middenin de samenleving staan, ze fungeert als één van de spelers in het netwerk van de samenleving.	B4, P3
De kernwaarden van de gemeente in deze veranderende samenleving zijn wat betreft de gemeentelijke organisatie: dichtbij, nieuwsgierig en aanspreekbaar. Deze waarden staan centraal binnen het dagelijks handelen.	O1, P6
De gemeentelijke ambitie is om een constante dialoog te voeren met inwoners, bewonersinitiatieven, maatschappelijke partners, onderwijs en ondernemers.	B3, P21
Houding gemeente	
De gemeente zal om burgerinitiatieven meer de ruimte te kunnen geven meer moeten loslaten en in sommige gevallen alleen faciliteren. De gemeente zoekt naar hoe dat op een innovatieve manier vorm kan krijgen. Bestuurlijke vernieuwing is daarom ook een specifiek aandachtsgebied van een van de wethouders.	B1, P4
Doordat de gemeente niet langer altijd als trekker fungeert, maar vaker aansluit bij burgerinitiatieven, ontstaat meer balans tussen burgerparticipatie en overheidsparticipatie. Uiteindelijk wordt waar mogelijk toegewerkt naar gelijkwaardige samenwerking.	B5, P5
Dit vraagt om een aangepaste gemeentelijke organisatie die flexibel is om aan te sluiten op de vragen, in samenhang werkt en het verschil wil maken.	O1, P5
De rol van de gemeente kan per opdracht sterk verschillen. Er zal steeds gekozen worden voor passende vormen van aansturing en organisatie.	O1, P7
Waar nodig kan de gemeente ook een rol spelen in het verder brengen of versnellen van burgerinitiatieven.	O1, P5
Wetgeving en instrumenten	
<i>Regels</i>	
In het kader van de nieuwe rol van de overheid is deregulatie een specifiek aandachtsgebied van de coalitie. De coalitie wil een vermindering en versoepeling van regels.	B1, P6
Als vertrekpunt daarbij geldt: 'ja, we kijken of en hoe het kan', in plaats van 'nee, het kan niet'.	O1, P9
Regels, processen en systemen zijn dan niet leidend, maar dienen ter ondersteuning.	O1, P4

Er wordt gezocht naar andere, effectievere manieren voor regulering.	B2, P2
<i>Geld</i>	
Er wordt € 100.000 per jaar vrijgemaakt om initiatieven en experimenten in het kader van bestuurlijke ontwikkeling te faciliteren en evalueren.	B1, P4
De gemeente stelt tevens op een aantal beleidsterreinen budgetten ter beschikking waarin ook ruimte en aandacht is voor burgerinitiatieven en actief burgerschap, bijvoorbeeld op het gebied van groenvoorziening en veiligheid.	B1, P9
Ook werkt de gemeente met 'buurtbudgetten', geld dat beschikbaar is voor bewonersinitiatieven die de leefbaarheid en sociale cohesie in de buurt vergroten en die de betrokkenheid en participatie van bewoners versterken.	V1, P1
<i>Communicatie</i>	
De gemeentelijke communicatie wordt afgestemd op de nieuwe verhouding tussen burgers en overheid. De communicatiebehoefte van bewoners komt centraler te staan.	B5, P7
Er is ook gewerkt aan vormen van laagdrempelige communicatie.	B5, P12
Monitoring en evaluatie	
Met de € 100.000 per jaar die in het kader van bestuurlijke ontwikkeling is vrijgemaakt (zie onder <i>geld</i>) worden de initiatieven en experimenten ook geëvalueerd.	B1, P4
Sinds de vaststelling van de <i>Subsidieregeling Buurtbudget 2012</i> is er sprake van een geheel nieuwe verdeling van verantwoordelijkheden tussen gemeente en bewonersorganisaties bij de verstrekking van buurtbudget. Daarom is in de eerste helft van 2013 samen met alle betrokkenen een evaluatie opgesteld. Deze evaluatie heeft geleid tot een aantal wijzigingsvoorstellen.	V1, P1
De stichtingen/verenigingen uit de verschillende wijken en de werkgroepen buurtbudget die onder deze stichtingen vallen waren allen betrokken bij de evaluatie.	V2, P5
Door verschillende raadsfracties is om een periodieke evaluatie van de buurtbudgetten gevraagd. Een heroverweging van de verdeelregels is alleen zinvol wanneer er nieuwe gegevens beschikbaar zijn. Iedere twee jaar worden wijkanalyses opgesteld. Het ligt daarom in de rede om weer in de tweede helft van 2016 te evalueren om eventueel tot nieuwe verdeelregels te komen.	V2, P3

Referenties

	Beleidskader
B1	Samen Maken we de Stad, Coalitieakkoord 2014-2018
B2	Raadsinformatiebrief 2015-047, Bestuurlijke ontwikkeling: ambitie, aanpak en voortgang
B3	Meerjarig Beleidskader sociaal domein Amersfoort 2015-2018, aangepast conform raadsbesluit 28 oktober 2014
B4	Raadsvoorstel Herijking uitgangspunten voor communicatie en interactie gemeente Amersfoort
B5	Herijking Uitgangspunten voor communicatie en interactie
	Organisatie
O1	Werken voor Bestuur en Stad: Organisatie- en Ontwikkelplan Gemeente Amersfoort
	Voorbeelden
V1	Collegevoorstel Subsidieregeling Buurtbudget 2014
V2	Raadsvoorstel Subsidieplafond en verdeelregels buurtbudget

Bijlage 4: Lijst met respondenten

Interviews

organisatie	naam	datum
Gemeente Amersfoort	Jos van Winkel	27 augustus 2015
Gemeente Amersfoort	Anne de Feijter	27 augustus 2015
Gemeente Amersfoort	Wethouder Houwing	31 augustus 2015
Gemeente Amersfoort	Wethouder Imming	1 september 2015
Gemeente Amersfoort	Esther Lans	1 september 2015
Gemeente Amersfoort	Gemeentesecretaris Elbers	4 september 2015

Reflectiesessie Beleidsambtenaren 10 september 2015

organisatie	naam
Gemeente Amersfoort	Rens Groosman
Gemeente Amersfoort	Matthijs van Leur
Gemeente Amersfoort	Niko Paap
Gemeente Amersfoort	Nelly Swijnenburg
Gemeente Amersfoort	Mirjam Wingelaar
Gemeente Amersfoort	Carla van Dorp
Gemeente Amersfoort	Dederike Bakker
Gemeente Amersfoort	Clarine Jansen-Struik
Gemeente Amersfoort	Ton de Jong

Focusgroep Ondersteuners 5 oktober 2015

organisatie	naam
Welzin/Beweging 3.0	Victoria Nagelkerke
Ravelijn	Joanne Wieringa
Ravelijn	Annemarie Postma
Bewoners033.nl	Theo Stubbé
De Alliantie	Toon Colpa
Present	Ina van Zwol

Focusgroep Duurzaamheid, groen en leefomgeving 5 oktober 2015

organisatie	naam contactpersoon
Werkgroep Park Schothorst maatregel 5 en 10	Ton Verhaagen
Stichting Elisabeth Groen	Paul Struijk
Stichting Elisabeth Groen	Lia Bouma
Duurzaam Soesterkwartier	Fokke de Jong
033GROEN (Projectgroep Groenvisie)	Guido van Beek
Vrijwilligers onderhoud ecologische verbindingzone langs Valleikanaal	Theo van Overbeek
Stichting Stadstuin	Johan Kole

Focusgroep Welzijn 8 oktober 2015

organisatie	naam
Project Vitale wijken Schothorst en Stadshart	Daan Vosskühler
Kruiskamp onderneemt	Jeroen Fikkers
Stichting Ontmoetingscentrum Entree Amersfoort	Toos de Ree
Burenhulpdienst	Harm Messink
Wijkbeheerteam Hoogland	Timo Blom
Hooglandse Maatjes (onderdeel Wijkbeheerteam)	Marion van Hees
Hooglandse Maatjes (onderdeel Wijkbeheerteam)	Wim de Haan
Burenhulpdienst Randenbroek & Schuilenburg	Harriët Driegen

Focusgroep Veiligheid 15 oktober

organisatie	naam
Buurtvaders	Mohamed Boulahrouz
Buurtvaders	Rachid Achkar

Telefonische interviews Veiligheid

organisatie	naam	
Gemeente	Moniek Steenvoorde	14 oktober 2015
Politie	Maarten Koesman	15 oktober 2015

Bijlage 5: Tabel AmersfoortPanel: Wat kan gemeente doen ter stimulering actief burgerschap?

Algemene vraag: Wat zou de gemeente Amersfoort volgens u kunnen doen om inwoners te stimuleren actiever te worden? Vink maximaal drie antwoorden aan die volgens u het meest van belang zijn.

	Actieve buurtbewoners		Vrijwilligers		Nu niet actief, misschien wel in de toekomst		Nu niet actief, in verleden wel geweest		Niet actief, want dat is onmogelijk		Niet actief, en dat vind ik goed zo		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0 Duidelijk zijn over wat je als gemeente wel en niet kunt bieden.	50	33,3	262	39,8	132	38,5	124	36,5	55	36,7	109	35,6	732	37,6
0 Informatie geven over mogelijkheden en randvoorwaarden.	36	24,0	162	24,6	111	32,4	69	20,3	36	24,0	65	21,2	479	24,6
0 Luisteren naar de wensen van de bewoners.	72	48,0	207	31,4	93	27,1	98	28,8	53	35,3	100	32,7	623	32,0
0 Oplossingsgericht meedenken met bewoners bij problemen.	50	33,3	210	31,9	82	23,9	106	31,2	45	30,0	79	25,8	572	29,4
0 Zorgen voor eenvoudige regelgeving.	25	16,7	144	21,9	63	18,4	75	22,1	27	18,0	62	20,3	396	20,3
0 Informatieavonden in de buurt organiseren.	5	3,3	70	10,6	60	17,5	34	10,0	13	8,7	34	11,1	216	11,1
0 Zorgen voor vaste contactpersonen.	25	16,7	104	15,8	55	16,0	54	15,9	25	16,7	54	17,6	317	16,3
0 Zorgen voor scholing van bewoners.	11	7,3	64	9,7	45	13,1	30	8,8	20	13,3	16	5,2	186	9,5
0 Wegnemen van belemmerende regels.	19	12,7	124	18,8	45	13,1	45	13,2	23	15,3	49	16,0	314	16,1
0 contactpersonen gem ook beslissingen mogen nemen.	25	16,7	82	12,4	36	10,5	43	12,6	20	13,3	22	7,2	228	11,7
0 Beschikbaar zijn op tijdstippen die bewoners uitkomen.	3	2,0	32	4,9	32	9,3	21	6,2	13	8,7	18	5,9	119	6,1
0 Naast geld, ook spullen en personeel beschikbaar stellen.	21	14,0	84	12,7	31	9,0	33	9,7	21	14,0	28	9,2	218	11,2
0 Elk initiatief serieus nemen.	27	18,0	78	11,8	28	8,2	40	11,8	11	7,3	31	10,1	215	11,0
0 Geld beschikbaar voor besteding door actieve inwoners.	16	10,7	85	12,9	20	5,8	28	8,2	11	7,3	16	5,2	176	9,0
0 Flexibel zijn als de plannen van de bewoners veranderen.	3	2,0	31	4,7	17	5,0	15	4,4	9	6,0	12	3,9	87	4,5
0 Anders, namelijk ...	10	6,7	25	3,8	9	2,6	12	3,5	3	2,0	6	2,0	65	3,3
0 Niets, dat is niet nodig. [uniek]	2	1,3	14	2,1	8	2,3	18	5,3	5	3,3	21	6,9	68	3,5
0 Non respons	6	4,0	14	2,1	25	7,3	14	4,1	6	4,0	20	6,5	85	4,4
Respondenten	150		659		343		340		150		306		1948	

Bijlage 6: Toetsing aan normen

Normen voor beleidskader	Resultaat toetsing	Toelichting
Er is sprake van een helder beleidskader voor actief burgerschap.	Nee	Dit is een bewuste keuze van het college.
Het beleid bevat een visie op actief burgerschap.	Ja	Er is geen algemeen beleidskader voor actief burgerschap. Er zijn wel diverse beleidsstukken waaruit een visie op actief burgerschap naar voren komt.
Er zijn heldere beleidsdoelen geformuleerd.	Nee	Bij het ontbreken van een algemeen beleidskader ontbreken ook algemene doelen.
Politieke en inhoudelijke kaders ten aanzien van actief burgerschap zijn duidelijk geformuleerd.	Nee	In diverse documenten zijn politieke en inhoudelijke kaders te vinden ten aanzien van actief burgerschap in het algemeen. Er zijn wel kaders, maar deze zijn niet duidelijk geformuleerd en moeilijk te vinden.
De gemeente heeft zijn rol t.a.v. burgerinitiatieven helder omschreven.	Ja	Uitspraken over de rol van de gemeente in documenten en in gesprekken zijn consistent
Het beleid bevat uitspraken over de manier waarop burgers worden gestimuleerd om zich actief in te zetten.	Ja	Er is geen algemeen beleid dat dergelijke uitspraken bevat. Deze uitspraken zijn wel te vinden in het beleid gericht op de bestudeerde beleidsdomeinen.
Het beleid bevat uitspraken over de ruimte die beleidsprioriteiten bieden aan actief burgerschap.	Ja	Er is geen algemeen beleid dat dergelijke uitspraken bevat. Deze uitspraken zijn wel te vinden in het beleid gericht op de bestudeerde beleidsdomeinen.
Het beleid biedt duidelijkheid over regels en procedures waarbinnen actief burgerschap vorm kan krijgen.	Nee	Er is geen algemeen beleid met regels en procedures. Binnen sommige van de bestudeerde beleidsdomeinen zijn deze regels en procedures er wel (buurtbudgetten). Uit de focusgroepen met bewoners blijkt dat zij behoefte hebben aan meer duidelijkheid over regels en procedures.
Het beleid biedt duidelijkheid over prioritering naar beleidsterreinen, groepen of wijken.	Ja	Er is geen algemeen beleid gericht op actief burgerschap. Uit de bestudeerde beleidsstukken, de gesprekken met vertegenwoordigers van de gemeente en met bewoners blijkt dat op deze manier niet geprioriteerd wordt wat betreft actief burgerschap.

Het beleid geeft inzicht in de manier waarop burgerinitiatieven worden gefaciliteerd.	Ja	Er is geen algemeen beleid gericht op actief burgerschap. Uit het onderzoek naar de drie beleidsdomeinen blijkt hoe de gemeente burgerinitiatieven faciliteert.
Het beleid geeft aan waar onnodige beperkingen voor actief burgerschap kunnen worden opgeheven.	Nee	Volgens informatie uit de ambtelijke organisatie is een raadsinformatiebrief in voorbereiding.
Het beleid borgt monitoring, evaluatie en (zo nodig) aanpassingen naar aanleiding daarvan.	Nee en ja	Er is geen algemeen beleid gericht op actief burgerschap waarin monitoring en evaluatie is opgenomen. Er wordt gewerkt aan een instrument voor de monitoring van het proces van bestuurlijke ontwikkeling. In de onderzochte beleidsdomeinen zijn wel evaluaties gevonden.
Er is in het beleid aandacht voor activering van mensen die niet in enig georganiseerd verband participeren.	Nee	Blijkt uit de stukken, interviews en focusgroepen. In de interviews werd benadrukt dat de gemeente geen doelgroepenbeleid voert.

Instrumenten	Resultaat toetsing	Toelichting
Er zijn specifieke beleidsinstrumenten geformuleerd die moeten leiden tot het bereiken van de doelen	Soms	Dit varieert per beleidsdomein.
Er zijn beleidsinstrumenten geformuleerd die kaders aangeven voor actief burgerschap	Soms	Dit varieert per beleidsdomein
Er zijn beleidsinstrumenten geformuleerd die onnodige beperkingen voor actief burgerschap wegnemen	Nee	Volgens informatie uit de ambtelijke organisatie is een raadsinformatiebrief hierover in voorbereiding.
De beleidsinstrumenten passen bij de gekozen doelen	Ja	Dit is het geval voor de drie bestudeerde beleidsdomeinen.
De beleidsinstrumenten passen bij de door de gemeente gekozen rol	Ja	Dit is het geval voor de drie bestudeerde beleidsdomeinen.
De beleidsinstrumenten passen bij de in het beleid geformuleerde prioriteiten	Ja	Dit is het geval voor de drie bestudeerde beleidsdomeinen.
De communicatie van de gemeente over actief burgerschap is consistent met het beleidskader	Ja	Dit is het geval voor de drie bestudeerde beleidsdomeinen.

Uitvoering Gemeente	Resultaat toetsing	Toelichting
Het is duidelijk welke partijen betrokken zijn bij het faciliteren van actief burgerschap.	Ja	Gebaseerd op diverse bronnen (hoofdstuk 3, m.n. 3.6).
Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van uitvoerende bij de gemeente zijn duidelijk.	Nee	Niet altijd en niet voor alle betrokkenen.
Bij subsidieverlening aan professionele ondersteuners wordt de gewenste ondersteuningsrol geëxpliciteerd.	Nee	Uit de focusgroep met de ondersteuners blijkt dat het voor hen niet altijd even duidelijk is welke rol van hen wordt verwacht.
Gedane toezeggingen aan actief burgers kunnen worden nagekomen.	Ja	Uit de focusgroepen met bewoners kwamen geen voorbeelden naar voren waarin toezeggingen niet zijn nagekomen.
Kaders worden duidelijk en tijdig aan burgers gecommuniceerd.	Nee	Bij bewoners is behoefte aan meer informatie hierover.
Regelgeving is zo eenvoudig mogelijk.	Nee	Volgens informatie uit de ambtelijke organisatie is een raadsinformatiebrief hierover in voorbereiding.
Er is binnen de gemeente een vast contactpersoon voor burgerinitiatieven.	Ja	Er zijn contactambtenaren per beleidsdomein en wijkmanagers
De gemeente biedt naast financiële ondersteuning (subsidies) ook materiële en personele ondersteuning.	Ja	Blijkt uit de stukken, de interviews en de focusgroepen (m.n. hoofdstuk 3).
De gemeente faciliteert bijeenkomsten waar initiatiefnemers in contact kunnen komen met relevante instanties waar ze externe steun kunnen krijgen.	Ja	Blijkt uit de stukken, de interviews en de focusgroepen (m.n. hoofdstuk 3).
De gemeente biedt maatwerk aan verschillende individuen of groep actief burgers op basis van vaardigheden en mogelijkheden (geld, tijd, kennis).	Ja	Blijkt uit de stukken, de interviews en de focusgroepen (m.n. hoofdstuk 3).
De gemeente biedt maatwerk in ondersteuning variërend van incidenteel tot structureel.	Ja	Blijkt uit de stukken, de interviews en de focusgroepen (m.n. hoofdstuk 3).

Uitvoering Actieve burgers	Resultaat toetsing	Toelichting
Ondersteuning sluit aan bij de motivatie en drijfveren van actief burgers	Er komt geen eenduidig beeld naar voren uit het onderzoek	De deelnemers aan de focusgroepen zijn van mening dat de gemeente beter dan in het verleden aansluit bij de motivatie en drijfveren van actieve burgers. Zij vinden ook dat de gemeente hierin nog verder kan gaan en dat het dus beter kan. Van de deelnemers aan het AmersfoortPanel die maatschappelijk actief zijn, antwoordt 37,5% dat de actieve rol van de gemeente heeft geholpen. Daarentegen zegt 17,4% dat ze actief zijn ondanks belemmeringen vanuit de gemeente.
Burgers vinden dat afspraken worden nagekomen.	Ja	Uit de focusgroepen met bewoners kwamen geen voorbeelden naar voren van toezeggingen die niet zijn nagekomen.
Burgers vinden taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden gemeente duidelijk.	Nee	Dit blijkt zowel uit de focusgroepen als uit het AmersfoortPanel.
Burgers zijn geïnformeerd over het gemeentelijk beleid t.a.v. actief burgerschap.	Ja	Burgers worden geïnformeerd via de website, via nieuwsbrieven, via de lokale pers, via sociale media en via gerichte mailings.
Burgers zijn tevreden over de manier waarop de gemeente uitlegt waarom bepaalde keuzen t.a.v. actief burgerschap zijn gemaakt.	Nee	Dit blijkt uit de focusgroepen met actieve bewoners.

Bijlage 7: Onderlegger normenkader: ACTIE-model

Het normenkader van dit rekenkameronderzoek is geïnspireerd op het ACTIE-model van Denters c.s.⁷² Dit model geeft handvatten voor de analyse van de manier waarop ondersteuning aan actief burgerschap in de vorm van burgerinitiatieven het beste geboden kan worden. Onderscheiden worden drie manieren: stimuleren, faciliteren en coproductie. Bij *stimuleren* spelen professionele ondersteuners en ambtenaren een stevige aanjagende en ondersteunende rol. *Faciliteren* begint bij het eigen initiatief van burgers. Professionele ondersteuners en ambtenaren beperken zich tot het mogelijk maken van initiatieven en het wegnemen van belemmeringen. Bij *coproductie* is sprake van intensieve samenwerking tussen burgers en (overheids)instanties.

Omdat burgerinitiatieven vele vormen aan kunnen nemen, is het volgens Denters c.s. van belang niet voor één manier van ondersteuning te kiezen, maar om maatwerk te leveren. In het ene geval is het van belang dat de gemeente of professionele ondersteuners een actieve rol vervullen, wellicht zelfs het initiatief nemen om buurtbewoners te activeren. Dit is een stimulerende rol. In een andere situatie is faciliteren voldoende. Bewoners nemen zelf het initiatief. De rol van ambtelijke dan wel professionele ondersteuners is om ruimte te creëren, obstakels weg te nemen. Bij coproductie trekken bewoners, gemeente en/of professionele ondersteuners samen op. Samen gaan ze aan de slag een gezamenlijk ervaren probleem of maatschappelijk vraagstuk aan te pakken. Een eerste ijkpunt in dit rekenkameronderzoek is dan ook de houding van de gemeente. Is deze vooral stimulerend, faciliterend of gericht op coproductie? Of is er sprake van 'situationeel leiderschap': wordt er ruimte geboden om de gemeentelijke rol aan te laten sluiten bij wat de situatie vraagt?

Bij het ondersteunen van actief burgerschap is de belangrijkste vraag voor professionals en beleidsmakers: hoe kunnen wij – indien nodig – ondersteuning bieden aan een concreet initiatief? Door de vijf elementen van het model af te lopen kunnen professionals en beleidsmakers nagaan of het nodig is dat zij de initiatiefnemers ondersteunen. Het model helpt om een goede balans te vinden 'tussen verwaarlozen en overnemen, sturen en loslaten, tussen te veel en te weinig, te actief en te passief'.⁷³

De vijf elementen van het model houden het volgende in:

Animo: Kan ik aansluiten bij de motieven van de actieve burgers of moet ik bijsturen?

Contact: Kan ik gebruik maken van interne samenhang of kan ik externe banden (andere bewoners en instanties) versterken?

Toerusting: Mag ik uitgaan van eigen kracht of moet ik aanreiken?

Inbedding: Moet ik uitgaan van logica van burgers of van de logica van professionele organisaties?

Empathie: Toon ik als professional of ambtenaar betrokkenheid of dienstbaarheid?

Het ACTIE-model van Denters c.s. biedt inspiratie voor dit rekenkameronderzoek. Het onderzoek wordt uitgevoerd op drie niveaus: het beleidskader, het beleidsinstrumentarium en de uitvoering. De afzonderlijke elementen van het ACTIE-model zijn niet op alle niveaus even relevant. Daarom wordt het ACTIE-model in dit rekenkameronderzoek niet één-op-één toegepast, maar wordt het gebruikt als een onderlegger voor het normenkader.

⁷² Denters, B., E. Tonkens, I. Verhoeven en J. Bakker (2012). *Burgers maken hun buurt*. Den Haag: Platform31

⁷³ Denters c.s. 2012: 35